

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019-2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristina Gambová

**Povinnosti výrobců automobilů vyplývající ze zákona
o výrobcích s ukončenou životností**

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. JUDr.et Mgr. Jan Brázda, Ph.D., LL.M

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME)

2019-2022

BACHELOR THESIS

Kristina Gambová

**Automobile manufactures' duties resulting from law on
end-of-life product**

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. JUDr.et Mgr. Jan Brázda, Ph.D., LL.M

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 14.05.2022

Kristina Gambová

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Doc.JUDr.et Mgr. Janu Brázdovi, Ph.D., LL.M za cenné rady a připomínky při vypracování této práce.

Anotace

Bakalářská práce se ve svém obsahu zabývá identifikací důvodů, které vedly k přijetí nové právní úpravy v oblasti vybraných výrobků v rámci Automotive. Práce je rozdělena do pěti částí. Každá jednotlivá část této práce věnuje pozornost stěžejním oblastem problematiky vybraných výrobků. Témata jednotlivých kapitol jsou systematicky seřazována od procesu vzniku zákona o výrobcích s ukončenou životností, přes popis práv a povinností povinných subjektů, dále jsou vysvětleny systémy, ve kterých tyto osoby plní své povinnosti. V předposlední kapitole jsou popsány smluvní vztahy výrobců a poslední kapitola je věnována postihům, které hrozí za porušení právě povinností stanovených zákonem o výrobcích s ukončenou životností.

Klíčová slova

kolektivní a individuální systémy, povinnosti výrobců automobilů, přestupky povinných subjektů, smluvní vztahy výrobců s poskytovatelem či se zpracovatelem, vybrané výrobky

Annotation

This bachelor's thesis discusses the identification of the reasons that had led to the adoption of new legislation in the field of selected products within Automotive industry.

The work is divided into five parts. Each individual part of this work deals with the key problematic areas of selected products.

The topics of individual chapters are systematically arranged starting with the process of creating the law on end-of-date products, moving on to describing the rights and obligations of obligated subjects, then to explaining the systems in which these subjects fulfil their obligations. The penultimate chapter describes the contractual relations of the manufacturers, and the last chapter is dedicated to the sanctions that may be applied should the legal obligations set out in the above mentioned law on end-of-life products be violated.

Keywords

car manufacturers' obligations, collective and individual systems, the manufacturer's contractual relationship with the provider or the processor, offenses of obligated entities, selected products

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 ZÁKON Č. 542/2020 SB. O VÝROBCÍCH S UKONČENOU ŽIVOTNOSTÍ..	4
1.1 Proces vzniku zákona o výrobcích s ukončenou životností	4
1.2 Důvody vedoucí k nové právní úpravě.....	8
1.2.1 Vládní návrh zákona č. 542/2020.....	8
1.2.2 Vývoj právní úpravy u vybraných výrobků podle zákona o výrobcích s ukončenou životností	9
1.3 Stávající právní úprava výrobků s ukončenou životností.....	12
2 POPIS DIFERENCIACE A NOVÝCH POVINNOSTÍ VÝROBCŮ AUTOMOBILŮ VE VZTAHU K VYBRANÝM VÝROBKŮM S UKONČENOU ŽIVOTNOSTÍ	18
2.1 Vybrané pojmy podle zákona o výrobcích s ukončenou životností	18
2.2 Vybrané výrobky s ukončenou životností vymezené zákonem č. 542/2020 Sb....	20
3 FUNGOVÁNÍ SUBJEKTŮ A PLNĚNÍ JEJICH POVINNOSTÍ POD KOLEKTIVNÍMI SYSTÉMY NEBO JAKO INDIVIDUÁLNĚ PLNÍCI SUBJEKTY	22
3.1 Systémy plnění povinností podle zákona o výrobcích s ukončenou životností	23
3.1.1 Individuální systém plnění povinností podle zákona o výrobcích s ukončenou životností	23
3.1.2 Kolektivní systém plnění povinností podle zákona o výrobcích s ukončenou životností	24
3.1.3 Hodnocení systémů	26
3.1.4 Trakční lithiové Ni Mh baterie	28
3.2 Místo zpětné odběru jako oprávněná osoba pro nakládání s vybranými výrobky s ukončenou životností	28

4 SMLUVNÍ VZTAHY SE ZPRACOVATELI. POPIS PROCESŮ ZÁPISŮ DO SEZNAMU POVINNÝCH OSOB.....	30
4.1 Smlouva mezi výrobcem a poskytovatelem místa zpětného odběru.....	30
4.2 Smlouva mezi výrobcem a zpracovatelem	33
4.3 Principy tvorby smluv týkající se výrobků s ukončenou životností.....	35
4.4 Zápis do seznamu výrobců pneumatik a baterií	36
5 SRÁVNÍ TRESTÁNÍ A KONTROLNÍ MECHANIZMY	38
5.1 Správní trestání – obecný výklad	38
5.2 Přestupky	40
5.2.1 Subjekty přestupku.....	41
5.2.2 Kontrolní orgány	43
5.2.3 Správní tresty	45
5.2.4 Ochranná opatření	47
5.2.5 Povaha a závažnost přestupku.....	48
5.2.6 Postupy před zahájením řízení	49
5.2.7 Správní orgány příslušné k projednání přestupků	50
5.2.8 Zahájení řízení o přestupku.....	51
5.2.9 Účastníci řízení.....	52
5.2.10 Průběh řízení	52
5.2.11 Podklady pro vydání rozhodnutí	52
5.2.12 Dokazování	53
5.2.13 Rozhodnutí o přestupku	53
5.2.14 Odvolací řízení	54
5.2.15 Přezkumné řízení.....	55
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58

ÚVOD

Právo životního prostředí je poměrně mladou právní disciplínou. V průběhu 60. let se začaly projevovat negativní důsledky lidské činnosti, a právě od tohoto okamžiku lze datovat vznik práva, zabývajícího se touto problematikou. V 70. letech, ačkoli začaly být přijímány zákony na ochranu životního prostředí, byla problematika jeho ochrany stále na okraji zájmu společnosti. Po pádu komunistického režimu, tedy na počátku 90. let, postupně dochází k přijímání komplexních právních norem upravujících oblast ochrany životního prostředí. Dalším impulsem pro rozmach enviromentální právní regulace byla nutnost transponovat řadu evropských směrnic do českého právního řádu, a to v souvislosti s přístupem České republiky do EU.

Zákon o životním prostředí definuje životní prostředí jako „vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“¹ Zákon dále ve svém § 5 vymezuje pojem únosné zatížení území, „jedná se o takové zatížení území lidskou činností, při kterém nedochází k poškozování životního prostředí, zejména jeho složek, funkcí ekosystémů nebo ekologické stability.“² Tato dvě ustanovení se zdají jako stěžejní ve vztahu k tématu, který jsem se rozhodla zpracovat v této práci.

„Realita v současné době je taková, že na naší planetě je již jen málo míst, která nejsou zásahem lidské ruky dotčena.“³ Člověk svou činností ničí biodiverzitu planety a tím ohrožuje nejen přírodu ale i svoji samotnou existenci. Společnost si tuto skutečnost

¹ Zákon č. 17/1992 Sb., o ochraně životního prostředí, § 2

² Zákon č. 17/1992 Sb., o ochraně životního prostředí, § 5

³ JANČÁŘOVÁ, I., Právo životního prostředí: obecná část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. s. 18. ISBN 978-80-210-8366-0

začala, bohužel až v nedávné době, uvědomovat, a tak v posledních letech dochází k přijímání řady právních předpisů, regulujících právě činnost „člověka“ tak aby docházelo k minimalizaci negativních vlivů na životní prostředí.⁴ Jedním z takových předpisů je i zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností. Tento zákon vychází z principu individuální odpovědnosti výrobce zajistit nakládání s vybranými výrobky po ukončení jejich životnosti. Pro zajištění tohoto principu zavádí tento zákon systém zpětného odběru takových výrobků. Smyslem zákona o výrobcích s ukončenou životností je motivovat výrobce tak, aby k výrobě právě zákonem vybraných výrobků používal takové materiály a při jejich výrobě používal takové technologie, které budou mít co nejmenší negativní vliv na životní prostředí. Minimalizací negativního vlivu na životní prostředí, je ve vztahu k tomuto zákonu míněno, že výrobky mají být vyrobeny s co nejmenším obsahem nebezpečných látek, jejichž následné využití nebo odstranění po ukončení životnosti, bude co nejlevnější a nejjednodušší.

Smyslem toho všeho je to, aby bylo možné po ukončení životnosti vybraného výrobku v co největší možné míře takový výrobek opětovně používat anebo jej co nejjednodušeji recyklovat.⁵

Bakalářská práce se věnuje v celém svém rozsahu výrobkům s ukončenou životností. Práce obsahuje pět hlavních kapitol, kdy se každá kapitola zabývá jedním stěžejním tématem k vybraným výrobkům. Hlavní kapitoly jsou ještě dále členěny na podkapitoly, které ještě konkrétněji rozvíjí předmětná témata hlavní kapitoly.

První hlavní kapitola je věnována stěžejnímu zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností. V jejích podkapitolách je popsán proces vzniku daného zákona, důvody, které vedly k přijetí nového zákona a v závěru kapitoly je uvedena stávající právní úprava výrobků s ukončenou životností.

Druhá kapitola se věnuje popisu a diferenciaci povinností výrobců automobilů v souvislosti se zákonem o výrobcích s ukončenou životností. Dále pak vymezuje vybrané stěžejní pojmy a vybrané výrobky tak, jak je chápe předmětný zákon.

⁴ JANČÁŘOVÁ, I., Právo životního prostředí: obecná část. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. s. 21. ISBN 978-80-210-8366-0

⁵ Zpětný odběr výrobků-Ministerstvo životního prostředí (mzp.cz)

Třetí kapitola se zabývá fungováním subjektů v rámci kolektivních a individuálních systémů. Definuje rozdíly mezi těmito systémy a vysvětluje pojem a právní úpravu místa zpětného odběru.

Čtvrtá kapitola přibližuje smluvní vztahy, které jsou v rámci výkonu činnosti povinných osob podle zákona o výrobcích s ukončenou životností typické. Ke konci kapitoly se věnuje seznamu povinných osob.

Poslední pátá kapitola, je věnována správnímu trestání a kontrolním mechanismům ve vztahu k zákonu o výrobcích s ukončenou životností. Tato kapitola je rozdělena do mnoha dílčích kapitol, kdy jsou zde pojednání právně teoretická, která jsou vztažena na problematiku vybraných výrobků podle zákona o výrobcích s ukončenou životností.

Cílem bakalářské práce je jednak vymezení důvodů, které vedly k nutnosti přijetí nové právní úpravy právě pro vybrané výrobky. Stejně tak by tato práce měla dosáhnout přehledného shrnutí problematiky vybraných výrobků poukázat na jistou komplexnost této právní problematiky.

1 ZÁKON Č. 542/2020 SB. O VÝROBCÍCH S UKONČENOU ŽIVOTNOSTÍ

1.1 Proces vzniku zákona o výrobcích s ukončenou životností

Problematika výrobků s ukončenou životností byla samostatně právně upravena až v roce 2020, kdy byl přijat zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností. Do této doby nebyly tyto výrobky buď vůbec konkrétněji specifikovány a pokud byly definovány, tak byly součástí komplexnějších právních úprav, regulujících odpadové hospodářství jako celek. Výklad vývoje právní úpravy, který vedl k přijetí zmíněného samostatného zákona, je tedy nutné započít v okamžiku vzniku právní úpravy nakládání s odpadem obecně.

Je třeba konstatovat, že i právní úprava nakládání s odpady na území České republiky je poměrně mladou právní úpravou. Předmětem zájmu se odpadová problematika stala až po roce 1989.

Prvním právním předpisem, který odpadové hospodářství komplexně upravoval, byl zákon č. 238/1991 Sb., o odpadech. Tento zákon, společně se zákony na něj navazujícími a mnoha prováděcími předpisy nastolil právní režim odpadového hospodářství u nás. Tento zákon však vykazoval řadu značných nedostatků a byl ve velmi krátké době několikrát novelizován až do podoby zákona č. 37/2000 Sb., o odpadech. Důvodem časté novelizace v oblasti odpadového hospodářství, byly především problémy při aplikaci předmětných norem v praxi a také nesoulad s právními předpisy EU.

Novou právní úpravu přinesl zákon č. 185/2000 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů. Nově přijatý zákon se nechal inspirovat právními úpravami zemí EU, např. Rakouska a zároveň již plně respektoval pojmy a definice stanovené směnicemi ES. Do nového zákona o odpadech byla již povinně implementována evropská legislativa, týkající se odpadového hospodářství.

Zákon č. 185/2000 Sb., o odpadech vymezuje vybrané výrobky a stanovuje jejich zvláštní režim. Povinností při nakládání s vybranými výrobky se zákon věnuje v části IV. a ve své části V. upravuje povinnost zpětného odběru již nepotřebných výrobků

výrobci a dovozci takového zboží a stanovuje povinnost jejich zpětného odběru. Ustanovení tohoto zákona se stalo účinným nástrojem pro omezování vzniku odpadů.

Zákon o odpadech prošel od doby svého vzniku řadou změn a byl mnohokrát novelizován. V souvislosti s rychle se měnící situací v oblasti odpadového hospodářství, pak byla poměrně brzy do zákona včleněna řada nově upravených nebo pozměněných problematik. Mezi tyto, patřila i problematika baterií a akumulátorů a kolektivního plnění v oblasti zpětného odběru. Zároveň v souvislosti s rozvojem vědeckých poznatků, dochází ke změnám i již dříve transponovaných evropských právních předpisů, které je samozřejmě nezbytné zohlednit ve vnitrostátní právní úpravě předmětné oblasti. Výrobků s ukončenou životností se nejvíce dotkla změna, kterou přinesla směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2008/98/ES o odpadech a o zrušení některých směrnic (tzv. Rámcová směrnice o odpadech)⁶. Tato směrnice měnila řadu stávajících definic a některé definice i dokonce nově zaváděla, například tzv. obecné minimální požadavky pro vybrané výrobky. V důsledku mnoha změn a doplnění, kterými zákon za své doby působnosti prošel, stal se velmi komplikovaným, nepřehledným a obtížně aplikovatelným právním předpisem.

Vzniká tedy nová koncepce právní úpravy problematiky odpadového hospodářství. Pro naši oblast zájmu je nejdůležitější změnou skutečnost, že dochází k vyčlenění pravidel pro nakládání s výrobky s ukončenou životností do samostatného zákona. Jedním z hlavních impulsů pro vyčlenění problematiky výrobků s ukončenou životností do samostatného zákona se stal dokument s názvem “Návrhy na řešení opatření k posílení konkurenceschopnosti a rozvoje podnikání v České republice z pohledu ochrany životního prostředí” (tzv. “ekoaudit”)⁷. Tento návrh byl v roce 2010 schválen vládou ČR. Cílem tohoto vládního usnesení (usnesení č. 419) bylo “*zjednodušení*

⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, systém ASPI

⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, systém ASPI

enviromentální legislativy a snížení administrativní náročnosti procesů spojených s ochranou životního prostředí”⁸.

Základním kamenem pro přípravu navrhovaného zákona o výrobcích s ukončenou životností, byl věcný záměr zákona o výrobcích s ukončenou životností, který byl schválen usnesením vlády č. 347, ze dne 13. května 2015.

Hlavním cílem předkládaného návrhu zákona o výrobcích s ukončenou životností bylo zejména zajištění co nejvyšší úrovně ochrany životního prostředí před negativními dopady odpadů právě z těchto vybraných výrobků. Způsobem, jakým je možné takového cíle dosáhnout, *„je komplexně upravit problematiku vybraných výrobků v celém jejich životním cyklu, tedy od jejich vzniku a uvedení na trh až po jejich zpracování v okamžiku, kdy se stávají odpadem.*

Výrobky, které se měly stát předmětem nové, samostatné právní úpravy:

- *elektrická a elektronická zařízení (elektrozařízení),*
- *baterie a akumulátory,*
- *pneumatiky a*
- *vozidla.”⁹*

Předmětem úpravy navrhovaného zákona je tedy:

- *“regulace obsahu nebezpečných látek ve vybraných výrobcích,*
- *prevence vzniku odpadů z vybraných výrobků,*
- *regulovaný zpětný odběr či sběr výrobků s ukončenou životností s cílem zajistit co největší podíl jejich opětovného použití a recyklace*

⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, systém ASPI

⁹ [ma_KORN9TFFAHWW \(caoh.cz\)](mailto:ma_KORN9TFFAHWW@caoh.cz)

- *zvláštní pravidla pro nakládání s výrobky s ukončenou životností včetně jejich využití a odstranění*
- *zákon rovněž do značné míry sjednocuje a komplexně upravuje pravidla pro*
- *vznik a fungování kolektivních systémů*¹⁰

Podle výše zmíněného, lze důvody, které vedly k přijetí nového, zvláštního zákona o výrobcích s ukončenou životností shrnout do následujících bodů:

- *prevence vzniku odpadů z vybraných výrobků*
- *přenesení cílů recyklace na výrobce*
- *potřeba komplexní právní úpravy, nutnost oddělení od odpadového zákona a zpřehlednění právní úpravy vybraných výrobků*
- *regulace zpětného odběru vybraných výrobků*
- *zajistit co největší podíl opětovného využití a recyklace*
- *komplexní právní úpravu a sjednocení takové právní úpravy pravidel pro vznik a fungování kolektivních a individuálních systémů pro všechny vybrané výrobky*

Návrh nového zákona o výrobcích s ukončenou životností si klade za cíl funkčně, srozumitelně a jasně upravit stávající právní materii předmětných vybraných výrobků. Cíle, kterých chce návrh zákona dosáhnout lze shrnout do těchto bodů:

- *“dosažení minimální požadované úrovně sběru výrobků s ukončenou životností bez zbytečného zvyšování nákladů pro výrobce přenášené ve spotřebitelském řetězci na konečné uživatele,*

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, systém ASPI

- *dosažení optimální míry materiálového využití, aby byly výrobky s ukončenou životností nebo jejich části maximálně využity (recyklovány) nebo opětovně použity bez negativního vlivu na životní prostředí,*
- *motivace výrobců výrobků s ukončenou životností k uvádění **environmentálně příznivějších výrobních řešení** na trh, u nichž bude zohledněn i jejich životní cyklus, a motivace spotřebitelů k preferenci těchto výrobků,*
- *v oblasti **kolektivního plnění** je cílem **sjednocení pravidel** pro provozování kolektivních systémů, které působí v ČR, zajištění dostatečných finančních prostředků pro krytí nákladů na kolektivní plnění povinností týkajících se rozšířené odpovědnosti výrobce, zajištění transparentního prostředí a eliminace negativních aspektů plynoucích z vzájemné konkurence kolektivních systémů,*
- *v neposlední řadě je cílem předpisu **dosažení plného souladu s evropskou legislativou.***¹¹

1.2 Důvody vedoucí k nové právní úpravě

1.2.1 Vládní návrh zákona č. 542/2020

Legislativní důvody, které vedly k podání návrhu nového zákona, již byly vysvětleny výše, důležité je zmínit i věcné důvody, které odůvodňovaly nutnost přijetí nové právní úpravy. Ve věcné rovině je třeba nově nastavit povinnosti, které se z dlouhodobého hlediska jeví jako nefunkční anebo přestaly být funkčními v důsledku společensko-technologického vývoje.

Ve vládním návrhu zákona se zavádí zcela nový environmentálně-ekonomický nástroj v podobě tzv. ekomodulace. Ekomodulace spočívá ve *“stanovení rozdílné (vyšší) úrovně příspěvků za sdružené plnění u výrobků, které budou v rámci ekomodulace vyhodnoceny jako environmentálně málo šetrné, povede k motivaci výrobců používat*

¹¹ Materiál-Portál, Aplikace ODok

environmentálně šetrnější řešení.”¹² Navrhovatel předpokládal, že tím dojde ke zvýšení recyklace a dojde ke snížení procenta skládkování. V dlouhodobém hledisku by pak mělo dojít k tomu, že výrobky, které budou ekomodulací znevýhodněny, se stanou pro spotřebitele dražšími a ten pak bude ekonomicky motivován k volbě levnějších, tzn. environmentálně šetrnějších výrobků.

Právní úprava podle zákona č. 185/2000 Sb. diferencovala vybrané výrobky s ukončenou životností, které potom rozdělila do jednotlivých částí zákona. Návrh nového zákona tento systém následuje a předmětné výrobky jsou rozděleny do jednotlivých zvláštních částí, z nichž každá reguluje samostatnou skupinu těchto výrobků. Témata společná všem těmto výrobkům, jsou pak předmětem obecné části zákona.

1.2.2 Vývoj právní úpravy u vybraných výrobků podle zákona o výrobcích s ukončenou životností

- **Elektrozařízení**

System zpětného odběru elektrozařízení fungoval v České republice již od roku 2005 a to bez zásadnějších legislativních změn. Tento systém se potýkal s řadou problémů, mezi které patří zejména chybějící vymezení aktivit, které smí či nesmí provozovatel kolektivního systému vykonávat, dále pak nejednoznačné vymezení povinností či neziskovosti kolektivního systému a v neposlední řadě I nedostatečná kontrola ze strany státu a v neposlední řadě existence dvou modelů financování činnosti provozovatele kolektivního systému, která činila v praxi nemalé obtíže.

Návrh zákona se vedle napravování zmíněných nedostatků zaměřil také na nedostatečnou hustotu sítě zpětného odběru elektrozařízení. Bez přesného právního vymezení není možné zajistit fungování takového systému. Minulá právní úprava dala vzniknout několika kolektivním systémům, avšak bez fungující sběrné sítě je existence takovýchto kolektivních systémů bezúčelná. Tento model nutil kolektivní systémy

¹² Materiál-Portál, Aplikace ODok

vytvářet místa zpětného odběru vždy v každé obci nad 2000 obyvatel, což se ukázalo jako velmi komplikované. Navrhovaná změna právní úpravy dané problematiky tedy počítá s navyšováním minimálního počtu míst pro zpětný odběr. Současně dává kolektivním systémům svobodu, za podmínky rovnoměrného rozmístění sítě napříč celou Českou republikou, ve volbě místa, kde kolektivní systém místo zpětného odběru zřídí.

- **Baterie a akumulátory**

Baterie a akumulátory jsou rámci vybraných výrobků specifickou kategorií. Vzhledem ke své podstatě, kdy je velká část baterií řazena jako odpad s ekonomicky kladnou hodnotou, nečiní právní úprava v této oblasti větší problémy. Minulá legislativní úprava byla však již zastaralá a potřebovala výraznou změnu, a tak se i baterie a akumulátory staly předmětem nové právní úpravy. Vzhledem ke své povaze, jak již bylo výše řečeno, by v podstatě sběr automobilových a průmyslových baterií probíhal sám I bez zákonné regulace, nicméně povinnosti výrobců je třeba I přesto všechno nastavit detailněji, než minulá právní úprava nabízela. Tato nutnost vyvstává I ze skutečností, že se na trhu stále více objevují průmyslové akumulátory či baterie fungující na bázi lithia a lithiových sloučenin. Oproti bateriím typu NINH a NICD, které díky obsahu svého složení vytvářejí pozitivní ekonomickou hodnotu I po době svojí upotřebitelnosti, mají „*lithiové baterie výrazně negativní ekonomickou hodnotu, a navíc jsou vysoce reaktivní*“¹³ a vyžadují speciální způsoby nakládání, což zvyšuje finanční nároky na povinné osoby.

Minulá právní úprava v rámci individuálního systému nenutila výrobce, aby „*alokoval finanční prostředky na zajištění nakládání s budoucím odpadem z akumulátorů na bázi lithia*“¹⁴ Kolektivním systémům by pak návrhem nové právní úpravy mělo být umožněno „*aby prostřednictvím kolektivních systémů mohly být systémy sběru a nakládání s bateriemi a akumulátory s negativní ekonomickou hodnotou financovány*“.¹⁵

¹³ [ma_KORN9TFFAHWW \(caoh.cz\)](#)

¹⁴ [ma_KORN9TFFAHWW \(caoh.cz\)](#)

¹⁵ Materiál-Portál, Aplikace ODok

- **Pneumatiky**

Minulá právní úprava v oblasti zpětného odběru pneumatik, byla zcela nevyhovující a vládní návrh nového zákona se potýkal s mnoha problémy, které bylo nezbytné v nové právní úpravě vyřešit. Jedním z hlavních problémů bylo zejména velmi nízko nastavená minimální míra sběru pneumatik. Minulá právní úprava stanovuje hodnotu „na 35 % což je z hlediska dosažení cíle Plánu odpadového hospodářství, který stanovuje pro rok 2018–2024 80 % hodnotu,“¹⁶ značně nedostačující. Takto nízko stanovená hodnota způsobuje to, že výrobci, plníci povinnosti rozšířené odpovědnosti výrobce individuální formou, odebírají jen taková množství pneumatik, aby splnili minimální zákonnou povinnost. Pneumatiky potom končí ve sběrných dvorech, a ne zřídka i v popelnicích na směsný odpad, a dokonce je lze nalézt i pohozené v přírodě.¹⁷

Vedle individuálně plnicích povinných osob v oblasti zpětného odběru pneumatik působí v ČR i jeden kolektivní systém zpětného odběru – ELT Management Company Czech Republic s.r.o. (ELTMA), která vytváří sběrnou síť pro zpětný odběr pneumatik napříč celou Českou republikou. V době podávání návrhu zákona měla ELTMA 60 povinných osob a návrh zákona předpokládal výrazné rozšíření těchto povinných osob až na stoprocentní pojetí všech těchto subjektů.

Dalším problematickým tématem při tvorbě nového zákona byla skutečnost, že legislativně nebyl stanoven žádný cíl pro materiálové využití odpadních pneumatik. Minulá právní úprava neukládala povinným osobám žádnou povinnost předávat odpadní pneumatiky k materiálovému využití. V rámci Plánu odpadového hospodářství ČR pro rok 2018–2024 je stanoven cíl, který spočívá ve využití, recyklaci a opětovného využití odpadních pneumatik pro rok 2018 a následující roky až 100%.¹⁸

¹⁶ [ma_KORN9TFFAHWW \(caoh.cz\)](#)

¹⁷ Materiál-Portál, Aplikace ODok

¹⁸ [ma_KORN9TFFAHWW \(caoh.cz\)](#)

Je nutné konstatovat, že vývoj řešení této problematiky není dosud dokončen a současná právní úprava stále nestanovuje povinnosti v oblasti materiálového využití odpadních pneumatik.

- **Autovraky**

Minulá právní úprava týkající se autovraků, byla v mnoha případech značně nejednotná a nejednoznačná. Mezi otázky, které se jeví nejednoznačně a je třeba je tedy nově právně formulovat patří například: *“Povinnosti zařízení ke sběru a zpracování autovraků, podmínky vydávání potvrzení o převzetí autovraku při odevzdávání nekompletních autovraků či přeshraniční přeprava ojetých vozidel a jejich částí. Mezi problematice oblasti patří např. časté předávání autovraků mezi několika zpracovatelskými zařízeními, kdy každé provede pouze dílčí zpracovatelskou operaci, než dojde k finálnímu zpracování autovraku.”*¹⁹ Všechny tyto otázky nový zákon řeší a stanovuje jasné a jednoznačné povinnosti v oblasti nakládání s autovraky.

1.3 Stávající právní úprava výrobků s ukončenou životností

Po překonání problémů, které pronásledovaly minulou právní úpravu výrobků s ukončenou životností a po nastavení cílů, kterých chtěla nová legislativní úprava dosáhnout došlo v roce 2021 ke zrušení zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a s účinností od 1.1.2021 byly přijaty zákony: zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech a zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností.

Přijetí těchto dvou samostatných zákonů přináší možnost provést změny koncepčního charakteru, které v rámci jednotlivých novel stávajícího zákona o odpadech nebylo možné realizovat. Vytvoření dvou samostatných právních úprav přineslo nejen zpřehlednění dané právní problematiky, ale mělo také pozitivní praktické účinky. Takto úzce účelově zaměřený zákon, jako byl vznikající zákon o výrobcích s ukončenou

¹⁹ Materiál-Portál, Aplikace ODok

životností, umožňoval zohlednit ve svém obsahu specifičnost vybraných výrobků a zároveň se usnadnil i transpozice evropských norem do daného zákona.

V současné době je tedy problematika vybraných výrobků s ukončenou životností upravena touto právní materií:

- zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností
- zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech
- zákon č. 543/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpadech a zákona o vybraných výrobcích s ukončenou životností
- vyhláška č. 16/2022 Sb., o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností
- metodické sdělení odboru odpadů MŽP k plnění některých povinností výrobců baterií a akumulátorů, elektrozařízení, pneumatik a vozidel dle zákona č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností ze dne 20.12. 2021
- metodický pokyn odboru odpadů MŽP k povinnosti výrobce elektrozařízení, výrobce pneumatik, distributora a posledního prodejce odděleně uvádět náklady na zpětný odběr, zpracování, využití a odstranění výrobku s ukončenou životností v souladu § 73, resp. § 99 zákona č. 542/2020 Sb. ze dne 26.10. 2021

Zákon výrobcích s ukončenou životností byl přijat s touto strukturou:

- *„Část první. Obecná ustanovení, základní pojmy (§ 1 - § 7)*
- *Část druhá. Elektrozařízení, baterie nebo akumulátory a pneumatiky (§ 8 - § 100)*
 - *Hlava I. Společná ustanovení (§ 8 - § 11)*
 - *Hlava II. Zpětný odběr (§ 12 - § 19)*

- *Hlava III. Seznam výrobců (§ 20 - § 26)*
- *Hlava IV. Evidenční a ohlašovací povinnosti (§ 27 - § 30)*
- *Hlava V. Individuální systém (§ 31 - § 33)*
- *Hlava VI. Kolektivní systém (§ 34 - § 57)*
- *Hlava VII. Elektrozařízení (§ 58 - § 74)*
- *Hlava VIII. Baterie a akumulátory (§ 75 - § 90)*
- *Hlava IX. Pneumatiky (§ 91 - § 100)*
- *Část třetí. Vozidla (§ 101 - § 120)*
 - *Hlava I. Základní ustanovení (§ 101 - § 102)*
 - *Hlava II. Povinnosti výrobců vybraných vozidel a výrobců dílů používaných ve vybraných vozidlech, povinnosti při zbavování se vozidel s ukončenou životností a odstranění odstaveného vozidla (§ 103 - § 105)*
 - *Hlava III. Sběr a zpracování vozidel s ukončenou životností (§ 106 - § 111)*
 - *Hlava IV. Přeshraniční přeprava použitých vozidel a jejich částí (§ 112)*
 - *Hlava V. Emisní poplatek (§ 113 - § 120)*
- *Část čtvrtá. Přestupky (§ 121 - § 126)*
- *Část pátá. Výkon státní správy (§ 127 - § 135)*
- *Část šestá. Ustanovení společná, přechodná a závěrečná (§ 136 - § 144)*
- *Část sedmá. Účinnost (§ 145)²⁰*

²⁰ [542/2020 Sb. - Zákon o výrobcích s ukončenou životností | Esipa.cz](#)

- Příloha č. 1 Skupiny elektrozařízení
- Příloha č. 2 Minimální úroveň zpětného odběru výrobků s ukončenou životností v jednotlivých letech
- Příloha č. 3. Minimální úroveň využití odpadních elektrozařízení
- Příloha č. 4. Ekonomické činnosti posledních prodejců
- Příloha č. 5. Minimální recyklační účinnost procesů recyklace odpadních baterií a akumulátorů
- Příloha č. 6. Skupiny pneumatik
- Příloha č. 7. Minimální úroveň využití odpadních pneumatik²¹

Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, jak je vidět z předešlého výkladu, sice přinesl řadu pozitivních změn v rámci právní úpravy výrobků s ukončenou životností, nicméně praxe již v krátkém časovém horizontu účinnosti zákona narazila na problémy, které bylo nutné řešit další právní úpravou předmětné problematiky. Dne 21. ledna 2022 byla přijata dlouho očekávaná vyhláška k provedení zákona o výrobcích s ukončenou životností, jde o vyhlášku o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností č.16/2022 Sb. Tato vyhláška je velmi povedeným prováděcím předpisem. Podařilo se jí konkretizovat a stanovit návod na problémy, které přinesla aplikace předmětného zákona v praxi. Vyhláška obsahuje řadu příloh, které pro budoucnost výrazně usnadní, pro povinné osoby naplňování jejich zákonných povinností.

Vyhláška, jako prováděcí předpis k zákonu byla přijata s cílem dosáhnout:

- zlepšení nakládání s výrobky s ukončenou životností,

²¹ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností

- stanovených recyklačních cílů, a to na jedné straně zvýšením informovanosti konečných uživatelů ohledně nakládání s takovými výrobky, tak ověřováním vykazovaných evidencí vybraných výrobků, a dále zlepšením postupů při zpracování a dalším nakládání s výrobky s ukončenou životností,
- stanovení minimálních rozsahů a způsobů při vedení informačních kampaní, jejichž cílem je informovanost konečných uživatelů,
- stanovit technické požadavky na demontáž, skladování a zpracování elektrozařízení,
- stanovit technické požadavky na shromažďovací prostředky a plochy v místech zpětného odběru,
- stanovit podmínky pro zpracování baterií a akumulátorů na bázi lithia a lithiových sloučenin a tím předejít bezpečnostním rizikům při nakládání s nimi,
- stanovit rozsah a způsob vedení evidencí,
- stanovit minimální rozsah ověření údajů, které jsou předmětem vykazování výrobců či kolektivních systémů.²²

Vyhláška se zatím podle prvních zkušeností jeví jako vysoce funkční nástroj pro realizaci zákona o výrobcích s ukončenou životností. Funkčnost a případné nedostatky zmíněné vyhlášky však ukáže až čas a praxe. Nicméně už teď je jasné, že legislativní úprava v této právní oblasti bude muset být do budoucna předmětem častých aktualizací a novelizací, a to z důvodu rychlého vývojového trendu v technologiích recyklace a ekomodulace ve světě i u nás.

²² Materiál-Portál, Aplikace Odok, Vyhláška o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností č. 22/2022 Sb.

Na úrovni EU je nakládání s výrobky s ukončenou životností upraveno hned několika právními předpisy, které jsou pro ČR závazné.

- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/2008/ES** ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic ve znění směrnice 2018/851/EU ze dne 30. května 2018,
- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/19/EU** ze dne 4. července 2012 o odpadních elektrických a elektronických zařízeních,
- **Nařízení Komise (EU) č. 2019/290** ze dne 19. února 2019, kterým se stanoví formát pro registraci a podávání zpráv výrobců elektrických a elektronických zařízení do registru,
- **Nařízení Komise (EU) č. 2017/699** ze dne 18. dubna 2017, kterým se stanoví společná metodika pro výpočet hmotnosti elektrických a elektronických zařízení uvedených na trh každého členského státu a společná metodika pro výpočet hmotnosti produkce odpadních elektrických a elektronických zařízení v každém členském státě,
- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/66/ES** ze dne 6. září 2006 o bateriích a akumulátorech a odpadních bateriích a akumulátorech a o zrušení směrnice 91/157/EHS,
- **Nařízení Komise (EU) č. 1103/2010** ze dne 29. listopadu 2010, kterým se stanoví pravidla podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/66/ES týkající se označování kapacity přenosných sekundárních (schopných opětovného nabití) a automobilových baterií a akumulátorů,
- **Nařízení Komise EU č. 493/2012** ze dne 11. června 2012, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro výpočet recyklační účinnosti procesů recyklace odpadních baterií a akumulátorů podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/66/ES.
- **směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/53/ES** o vozidlech s ukončenou životností.²³

²³ Materiál-Portál, Aplikace Odok, Vyhláška o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností č. 22/2022 Sb.

2 POPIS DIFERENCIACE A NOVÝCH POVINNOSTÍ VÝROBCŮ AUTOMOBILŮ VE VZTAHU K VYBRANÝM VÝROBKŮM S UKONČENOU ŽIVOTNOSTÍ

Na začátku výkladu o povinnostech výrobců automobilů je nezbytné vymezit některé pojmy a vztáhnout je na sektor Automotive.

2.1 Vybrané pojmy podle zákona o výrobcích s ukončenou životností

- **Automotive** [angl.] - automobilový, automobilní. Globální ustálený výraz hojně používaný mezi členskými zeměmi EU.
- **Výrobek** - jedná se o konstrukční součástku nebo celý funkční celek, který takovou součástku obsahuje (dále v práci vymezeno pouze na Automotive výrobky, které jsou předmětem zákona č. 542/2020 Sb.).
- **Výrobce** - ve smyslu povinností Automotive sektoru. Za výrobce je ve zmíněném smyslu považován subjekt uvádějící na trh výrobek nebo funkční celek, který takový výrobek obsahuje jako svou konstrukční součást. Výrobce přitom nemusí být ve vztahu k výrobku ten, který ho fyzicky vyrábí.
- **Distributor** - je „osoba, která v dodavatelském řetězci v rámci svého podnikání uvádí vybraný výrobek do oběhu.“²⁴
- **Poslední prodejce** - je osoba, „která bez ohledu na způsob prodeje, včetně použití prostředků komunikace na dálku, dodává v rámci svého podnikání konečnému

²⁴ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 3 odst. 2 písm. e

*uživatelí na území České republiky.*²⁵Předmětem prodeje jsou pak výrobky vymezené zákonem o výrobcích s ukončenou životností.

- **Zpracovatel** - je „podnikatel, který je podle tohoto zákona oprávněn ke zpracování výrobků s ukončenou životností.“²⁶
- **Konečný uživatel** - „osoba užívající vybraný výrobek, než se stal odpadem a před jeho odevzdáním osobě oprávněné k jeho převzetí podle tohoto zákona.“²⁷
- **Ekomodulace** - „zohlednění dopadu vybraného výrobku na životní prostředí, zejména jeho trvanlivosti, opravitelnosti, opětovné použitelnosti, recyklovatelnosti, obsahu nebezpečných látek a plnění požadavků stanovených jinými právními předpisy.“²⁸

Cílem tohoto opatření je především udržitelnost výrobku. Ten musí být vyroben tak, aby v rámci jeho ceny byly použity technologicky vyspělé materiály, které výrobku zaručí dlouhou životnost, recyklovatelnost, minimalizují jeho hmotnost a zaručí nejnižší možnou nebezpečnost vůči zdraví a životnímu prostředí.

Principy ekomodulace lze shrnout takto:

1. trvalý požadavek na snižování škodlivých a nebezpečných látek,

²⁵ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 3 odst. 2 písm. f

²⁶ Zákon. č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 3 odst. 1 písm. u

²⁷ Zákon. č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 3 odst. 2 písm. g

²⁸ Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, Zákon č. 90/2016 Sb., o posuzování shody stanovených výrobků při jejich dodávání na trh, Zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti výrobků), Nařízení vlády č. 481/2012 Sb., o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních

2. podíl recyklovaných materiálů ve výrobku,²⁹
3. opětovné použití výrobku, celkové [opravy a repase], nebo jeho částí(i)
4. požadavek na maximální obsah znovu recyklovatelných materiálů,
5. materiálové využití, recyklace zpět na suroviny [kovy, polymery...]

V současnosti je těžké hodnotit plnění tohoto nařízení zákonem. Některé z vybraných výrobků jsou velmi technicky složitá zařízení nebo minimálně tvoří jeho součást. I když v této oblasti zákon jasně stanovuje své požadavky, je mnohdy velmi složité jejich plnění hodnotit na výrobku, který se ještě nestal odpadem. S odstupem času se jistě rozšíří metodika hodnocení výrobku a zdokonalí se i aplikace v praxi.

2.2 Vybrané výrobky s ukončenou životností vymezené zákonem č. 542/2020 Sb.

Baterie „[Akumulátor] je technické zařízení sloužící jako zdroj elektrické energie generované přímou přeměnou chemické energie, která se skládá z jednoho nebo více primárních článků neschopných opětovného nabití, nebo z jednoho nebo více sekundárních článků schopných opětovného nabití. Odpadní baterií nebo akumulátorem je baterie nebo akumulátor, které se staly odpadem.“³⁰

Pro oblast Automotive je zásadní rozlišení akumulátorů na přenosné baterie a na automobilové baterie.

Přenosná baterie se ve vozidlech používá pro funkce dálkových ovladačů, záložních back-up zdrojů, nebo záložních napájení pro E-call technologie, mohou být různého chemizmu. Mnohdy se předpokládá její doživotní služba. Vestavěné baterie jsou mnohdy nestandardizované, běžně neobchodovatelné a jsou vyrobeny s přesnou zákaznickou definicí.

²⁹ pokud je technologicky možno a nesníží se tím jakost výrobku nebo jeho životnost

³⁰ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 3 odst. 1 písm. f

Automobilová baterie „je baterie nebo akumulátor používaná pro automobilové startéry, osvětlení nebo zapalovací systémy motorových vozidel.“³¹ V současné době jsou nejvíce používané olověné konstrukce s volným nebo izolovaným elektrolytem. Tento typ baterie je zabudovanou součástí vozu, která je ale plně servisovatelná co do potřeby pravidelné údržby, kontroly a v poslední fázi i výměny. Baterie jsou standardizovány mezinárodními normami [EN, DIN, JIS..].

Pneumatika „je pružná součást sestavy kola, která je z přírodního nebo syntetického kaučuku a vyztužujících materiálů bez ráfku, s výjimkou kola k použití na zařízeních tažených či tlačенých osobou, která jde pěšky, na jízdním kole nebo na osobním zdravotnickém prostředku či na rehabilitační nebo kompenzační pomůcce. Odpadní pneumatikou je pneumatika, která se stala odpadem.“³²

Automobilovou pneumatiku chápeme jako jednu ze součástí sestavy kola automobilu, díky které je vozidlo schopno pohybu v určitých směrech a bezprostředně zaručuje kontakt se zemí, respektive s vozovkou. Jedná se o normalizovanou konstrukční součást automobilu. Pneumatika je komplexní výrobek, který se skládá z několika různých materiálů. S ohledem na použité materiály při výrobě pneumatik, je jejich životnost limitována a primárně je nižší než životnost sestavy kola a než vozidla jako celku.

Vozidla s ukončenou životností [autovraky] „jsou vybraná vozidla kategorie N1, M1 a tříkolová vozidla definována vyhláškou č.341/2014Sb., která se stala odpadem.“³³

Autovrak by měl ideálně splňovat definici vozidla co do technické kompletnosti klíčových součástí jakými jsou např. motor, převodovka, nápravy a hlavní části karoserie. Jedině takto kompletní autovrak vyváží náklady na jeho finální zpracování bez finančního

³¹ Směrnice 2006/66/ES

³² Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 3 odst. 1 písm. h

³³ Směrnice 2000/53/ES

zapojení výrobců.³⁴ Vozidlo nemusí být pojízdné. Odevzdání autovraku k jeho zpracování je proces, kdy je za normálních okolností vyžadována součinnost vlastníka, který je obvykle ten, co projevuje vůli vozidlo přestat užívat v provozu na pozemních komunikacích a předat ho k likvidaci. Dále sám nebo v zastoupení iniciuje proces vyškrtnutí z Centrálního registru motorových vozidel ČR.³⁵ Autovrak musí být ztotožněn s doklady k původnímu vozidlu na základě čísla VIN [Vehicle Identification Number].

Elektrozařízení navržená a nainstalovaná jako součást jiného zařízení, které nespadá do působnosti tohoto zákona, jestliže mohou plnit svou funkci pouze jako součást tohoto zařízení a nejde-li o světelné zdroje nebo solární panely,³⁶ veškerá originální elektrická zařízení automobilů jsou mimo rámec povinností zákona o výrobcích s ukončenou životností, proto je jim věnována pozornost pouze okrajově a pouze ve vztahu k neoriginálním doplňkům.

3 FUNGOVÁNÍ SUBJEKTŮ A PLNĚNÍ JEJICH POVINNOSTÍ POD KOLEKTIVNÍMI SYSTÉMY NEBO JAKO INDIVIDUÁLNĚ PLNÍCÍ SUBJEKTY

V praxi představuje nový zákon pro výrobce a dovozce automobilů hned několik klíčových změn, které bezesporu vedou v navýšení fyzických výdajů. Především se zvyšují výdaje na administrativu a nově je třeba investovat i do osvětové kampaně. Na druhou stranu, zákonem stanovené kvóty pro zpětný odběr zajistí relativně vysoké zisky finálním zpracovatelům.

³⁴ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 103, odstavec 1

³⁵ Zákon č. 56/2001 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, Vyhláška č. 343/2014 Sb., o registraci vozidel

³⁶ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, §2 odst. 3, písm. b)

3.1 Systémy plnění povinností podle zákona o výrobcích s ukončenou životností

Nový zákon ukládá, aby se všichni výrobci zapojili [nejen ty automobilový] do zcela efektivního řetězce, kde vybraný výrobek musí mít 100% zajištěný zpětný odběr už v momentě, kdy je uváděn na trh.

Kolektivní nebo individuální formy plnění povinností vyplývajících ze zákona č. 542/2020 Sb., jsou jedinými možnými formami plnění k zajištění nakládání s vybranými výrobky s ukončenou životností.

Plnění povinnosti, lze podle zákona realizovat dvojí formou, a to formou individuálního systému nebo formou kolektivního systému.

3.1.1 Individuální systém plnění povinností podle zákona o výrobcích s ukončenou životností

Individuální systém plnění povinností je „*systém vytvořený a provozovaný samostatně, svým jménem a na vlastní náklady jedním výrobcem.*“³⁷

Zajištění plnění povinností v individuálním režimu je poměrně náročné zejména na administrativu. Výrobce tedy tvoří individuální systém, který plní své povinnosti samostatně a na své náklady. Je nucen zajistit a dohlížet na správné fungování míst zpětného odběru, včetně jejich financování. Sám nebo s pověřením druhé osoby smluvně uzavírá vztah se zpracovateli. Je odpovědný za správnost ročního hlášení prostřednictvím roční zprávy zaslané do systému odpadového hlášení

Předchozí právní úprava umožňovala výrobcům automobilů individuální plnění povinností spojených se zpětným odběrem pneumatik a olovených startovacích baterií ve formě solidárního plnění. Navzdory tomu, že výrobci automobilů poskytovali pod solidárním plněním vysoké výkony, nový zákon možnost této formy [solidární systém]

³⁷ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, §3, písm. w

ruší.

Individuální plnění je pro výrobce automobilů zajímavé, i když ne zcela jednoduché. Mnoho významných dovozců automobilů (pod SDA³⁸) přistoupilo na variantu individuálního plnění, a to v oblasti pneumatik a olověných startovacích baterií.

Pro zajištění individuálního plnění zpětného odběru odpadních startovacích baterií platí stejné podmínky jako pro ostatní výrobky s ukončenou životností. Velký rozdíl mezi těmito bateriemi a např. pneumatikami je ten, že odpadní olověná baterie má kladnou hodnotu, tedy odpadají náklady na její zpracování/recyklaci. Teoretické náklady na tento VUŽ tedy pouze vznikají v rovině zajištění MZO a potřebné administrativy. MZO jsou prakticky ty samé jako pro pneumatiky. Náklady pro celkový běh ZO jsou, ale velmi malé.³⁹

3.1.2 Kolektivní systém plnění povinností podle zákona o výrobcích s ukončenou životností

Právě kolektivní systémy byly jedním z hlavních motivů pro vznik nového zákona.

Kolektivní systémy poskytují výrobcům jakýsi komfort z hlediska snížení nároků na administrativu. Zároveň poskytují svým klientům právní záruky za správné jednání v rámci celého procesu zpětného odběru. Výrobci si sami na své náklady nehledají, nezasmlouvňují ani nepečují o místa zpětného odběru. Výrobci sami neuzavírají smluvní vztahy se zpracovateli.

Kolektivní systém zapojuje jednotlivé subjekty neohledě na jejich velikost a formu podnikání. Je tedy vhodný jak pro velké výrobce, tak i pro malé dovozce a e-shopy. Ty potom prostřednictvím kolektivního systému plní své povinnosti, aniž by byly přímým účastníkem ve smluvním vztahu s poskytovatel míst(a) zpětného odběru nebo s koncovým zpracovatelem. Právní vztah je založen *„písemně uzavřenou smlouvou*

³⁸ <https://portal.sda-cia.cz/>

³⁹ https://www.mzp.cz/cz/povinnosti_vyrobcu_metodika

o zajištění plnění povinností zpětného odběru, zpracování a využití nebo odstranění výrobků s ukončenou životností (dále jen „smlouva o kolektivním plnění“) s provozovatelem kolektivního systému.“⁴⁰

I přes náročná kritéria pro vznik kolektivního systému, je jich v České republice poměrně velký počet. Vznik kolektivního systému je podmíněn oprávněním, které vydává Ministerstvo životního prostředí.

Kolektivní systémy podnikající v České republice.

- **Baterie, přenosné baterie, elektrické články**

KS ECOBAT s.r.o.⁴¹ je kolektivním systémem a transparentně neziskovou organizací působící v oblasti sběru a recyklace dnes již všech typů baterií. Společnost Ecobat má členské místo v zahraniční asociaci EUCOBAT, která združuje 20 kolektivních systémů ze 17 evropských zemí. Význam tohoto kolektivního systému spočívá především v jeho vysokém podílu na sběru a recyklaci přenosných bateriích. V roce 2020 se podařilo prostřednictvím míst zpětného odběru sebrat 2156 t z čehož 82%⁴² realizovala právě společnost Ecobat. Tento kolektivní systém již přes deset let poskytuje významným dovozcům automobilů možnost plnění jejich povinností v oblasti přenosných baterií a vestavěných článků. Z pohledu dlouhodobé spolupráce je nastavení mezi dovozci a tímto KS bezvadné.

KS REMA BATTERY s.r.o.⁴³ je kolektivním systémem a transparentně neziskovou organizací působící v oblasti sběru a recyklace dnes již všech typů baterií. Aktivity v rámci sběru a recyklace baterií REMA BATTERY je jedna z divizí uskupení REMA. Další aktivity REMA jsou především v oblasti sběru

⁴⁰ Zákon č. 542/2020 Sb., zákon o výrobcích s ukončenou životností, §9, písm. b

⁴¹ <https://www.ecobat.cz/>

⁴² Tisková zpráva 2021 spol. ECOBAT s.r.o.

⁴³ <https://www.rema.cloud/rema-battery>

a recyklace elektrozařízení. S dovozci a výrobci automobilů nespolupracuje.

- **Pneumatiky**

KS ELTMA s.r.o.⁴⁴, byla založena společnostmi Bridgestone Europe NV/SA, Continental Barum s.r.o., Goodyear Dunlop Tires Czech s.r.o., Michelin Hungária Kft., Nokian Tyres s.r.o. a Pirelli Tyre (Suisse) S.A. Jako jediný kolektivní systém prakticky pokrývá všechny povinné subjekty při nakládání s pneumatikami jako s výrobky s ukončenou životností. Do tohoto systému se hlásí výrobci, dovozci a prodejci jednotlivých pneumatik [pneumatika jako náhradní díl]. Dále se pod tento systém hlásí hned několik dovozců nákladní, stavební agrární techniky a několik dovozců motocyklů. Dovozeči/ výrobci osobních automobilů se v tomto KS neúčastní. Důvody, proč tomu tak je budou objasněny později

3.1.3 Hodnocení systémů

Ti výrobci automobilů, kteří se rozhodli plnit své povinnosti individuálně, plní je v podstatě pouze pro oblast pneumatik, olověných startovací baterií a lithiových bateriích. Kolektivní systémy potom využívají výhradně pro přenosné baterie. Co se týká elektrozařízení, výrobci vozidel nemají povinnost zpětného odběru na vybrané výrobky ve smyslu elektrozařízení [uvedený vůz na trh]. Zpětný odběr na vybrané výrobky v oblasti povinností výrobců automobilů se tedy dá mezi systémy hodnotit pouze v odběru pneumatik a olověných baterií. Později určitě přibudou lithiové trakční [průmyslové] baterie.

Pokud tedy budeme prvotně hodnotit výkon individuálního systému v oblasti baterií a pneumatik výsledek je velice dobrý. Za celé období fungování nedošlo a ani nedochází k závažným problémům, porušení nebo neplnění povinností v oblasti zpětného odběru. Pozoruhodná je schopnost právě zajištění míst zpětného odběru, které efektivně naplní kvótu sběru danou zákonem [80% z celkového uvedení na trh]. Dnes sběrná síť

⁴⁴ <https://www.eltma.cz/>

dedikována pro individuálního dovozce [obr.8]⁴⁵ čítá bezpochyby více míst, než určuje zákon.

Co se týká baterií, náklady spojené s olověnými nikterak nadále nevznikly. Pro lithiové je cena stanovena smluvně. Zatím pro tuto skupinu není stanovena kvóta sběru. Náklady na recyklaci jsou rozděleny na dvě části, svoz/manipulace a vlastní zpracování. Tato oblast zatím není prověřena, a to z důvodu, že zatím není potřeba v současných elektromobilech baterie měnit. Pokud se baterie poškodí, je to z důvodu technické poruchy, anebo j příčinnou autonehoda. Forma odděleného sběru je tedy zatím dostatečná, navíc není zatím prokázána nevhodná manipulace nebo nahromaděné množství těchto baterií, které by ohrozilo zdraví nebo životní prostředí.

Pozitivním faktorem individuálního systému, jsou faktické finanční úspory v oblasti plnění povinností za pneumatiky. Tyto úspory jsou především dány cenami za recyklaci, které si výrobci sami dohodli se zpracovateli a bezpochyby je to i 70% kvóta, která byla platná pro roky 2020-21.

Přejdeme-li na hodnocení fungování kolektivních systémů, potom jejich výsledky jsou očekávaně vynikající. Díky podpoře zákona došlo k velkému přílivu klientů, zejména internetových prodejců a malých dovozců. Tento nárůst klientů je viditelný pro všechny vybrané výrobky, nejen pneumatiky. Kolektivní systémy ve většině případů vyžadují 100% plnění a z toho pro klienta vychází i výše smluvního příspěvku, který odevzdává kolektivnímu systému. Výši tohoto příspěvku může kolektivní systém měnit v souladu se smluvními podmínkami mezi ním a klientem. Principem zůstává, že kolektivní systémy negenerují zisky. Jejich fungování je sice závislé na příjmech z odměn, ale netvoří nezbytné finanční rezervy.

Kolektivní systémy se snaží zapojit do organizace sběru a zpracování lithiových trakčních baterií, nicméně v současné době se teprve hledají klienti. Budoucí legislativní nastavení ohledně lithiových článků pravděpodobně změní povinnosti výrobců a baterie se již nebudou dát řešit současnou možností odděleného odběru. Tedy možná i ty z osobních vozidel ztratí status „průmyslové“. Ovšem je to pouze odhad plynoucí ze současné situace a celkový vývoj v Evropě se může ještě změnit.

⁴⁵ <https://www.glogistics.cz/?msclkid=de28ede9c7bf11eca2ea3e7e046ee59d>

3.1.4 Trakční lithiové Ni Mh baterie

I pro tento typ baterií platí povinnost zajištění zpětného odběru, ale veškeré tyto baterie se řadí do kategorie „průmyslové“⁴⁶. Tedy z podstaty povahy baterie je třeba zajistit zpětný odběr, ale ten se realizuje odděleně v místech tomu určených výrobcem. S průmyslovými bateriemi je nakládáno podle zvláštních pravidel a technických norem. Místem zpětného odběru bývají smluvní dílny dovozců/výrobců automobilů.

3.2 Místo zpětné odběru jako oprávněná osoba pro nakládání s vybranými výrobky s ukončenou životností

Zákon č. 542/2020 Sb. definuje vybrané výrobky po ukončení své životnosti vždy jako odpad. Ovšem nakládání s těmito výrobky se neřídí odpadovým zákonem až do doby, než se předají zpracovateli. Tedy přesněji, je uznán status výrobku „odpad“, ale řídí se méně komplexním právním souhrnem, než je odpadový zákon. Ten především upravuje podmínky pro vznik a fungování míst zpětného odběru tak, aby s výrobky bylo zacházeno [příjem, skladování výdej] jako s odpadem. Tedy místa zpětného odběru nejsou v režimu „neodpadová“ protože z podstaty zákona každý výrobek ve fázi ukončené životnosti se stává odpadem.

Zákon o výrobcích s ukončenou životností ve svém § 17 stanovuje provozovateli místa zpětného odběru, aby bylo o odevzdaný výrobek řádně postaráno. Především aby nedošlo k jeho mechanickému poškození, úniku nebezpečných látek do půdy nebo do ovzduší, nebo dalším neoprávněným manipulacím s výrobkem. Provozovatel místa ZO musí plnit parametry pro uložení odevzdaného výrobku [byť je dočasné] a respektovat nařízení dle vyhlášky.

Místa zpětného odběru jsou veřejně přístupná místa, kde koncový uživatel může celoročně v danou otevírací dobu bez poplatku zanechat výrobek s ukončenou životností. Tato místa jsou určena výrobcem, který je provozuje sám na své náklady, nebo

⁴⁶ Zákon č. 542/2020 Sb., zákon o výrobcích s ukončenou životností, část druhá, hlava I, § 77 písm. c)

prostřednictvím kolektivního systému. Jestliže výrobce přímo spolupracuje s místem zpětného odběru, musí mít s touto osobou uzavřenou písemnou smlouvu o zřízení místa zpětného odběru⁴⁷. Tato smlouva může rovněž obsahovat dohodu pro odběr více výrobků s ukončenou životností, tedy např. odpadní pneumatiky a olověné baterie. V praxi to potom funguje tak, že toto místo zpětného odběru sdílí příjem pro vícero výrobků s ukončenou životností, které odděleně skladuje do doby, než jsou odeslány zpracovateli.⁴⁸

Výrobci automobilů, kteří plní své závazky individuálně, využívají míst zpětného odběru, které si sami v minulosti zasmluvnili, a navíc využívají sběrné sítě společnosti Green Logistic, aby naplnili hustotu své sítě, tak, jak jim ukládá zákon. Ti výrobci, kteří využívají kolektivního systému využívají i jeho síť sběrných míst.

Zákon zásadně upravuje otázku vlastnictví odevzdaného výrobku, který se v okamžiku jeho převzetí místem zpětného odběru stává majetkem kolektivního systému nebo výrobce.

Aktualizace míst zpětného odběru se zatím řídí metodickým sdělením ze dne 27. července 2021. Přechodné období je stanoveno do doby, než vznikne nový Informační systém odpadového hospodářství - ISOH. Aktualizační soubor ve formátu .xlsx má být zaslán datovou schránkou na Ministerstvo životního prostředí, a to nejpozději do 15. dne následujícího po skončení příslušného kalendářního čtvrtletí.

⁴⁷ uzavřená ve smyslu § 12 odst. 1 zákona č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností a dalších aplikovatelných předpisů

⁴⁸ Pokud místo zpětného odběru není samo zpracovatel.

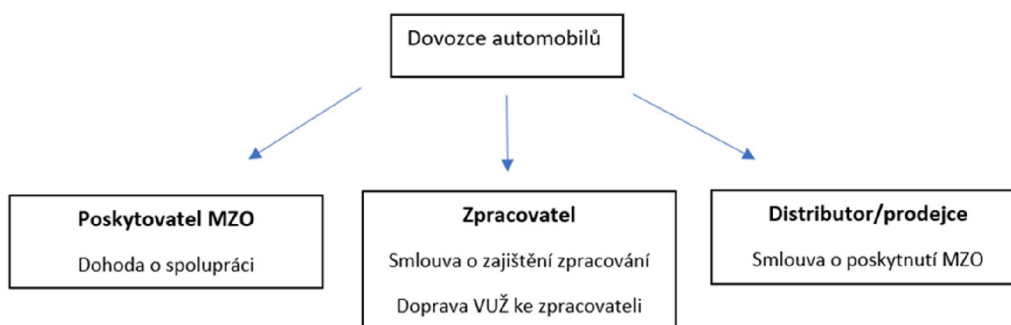
4 SMLUVNÍ VZTAHY SE ZPRACOVATELI. POPIS PROCESŮ ZÁPISŮ DO SEZNAMU POVINNÝCH OSOB

V této kapitole je dán prostor individuálně plnicím subjektům, dovozcům automobilů a jejich povinnostem zpětného odběru pro výrobky s ukončenou životností. Cílem kapitoly je, popsat klíčové procesní kroky tak, aby byly naplněny požadavky zákona 542/2020 Sb.

4.1 Smlouva mezi výrobcem a poskytovatelem místa zpětného odběru

Základní povinností každého výrobce uvádějící na trh výrobek, který spadá do kategorie „výrobek s ukončenou životností“, je podle § 12 zákona o výrobcích s ukončenou životností, zajistit na vlastní náklady zpětný odběr výrobku. Proto primární úlohou je zajistit fyzické fungování míst zpětného odběru. Výrobce s těmito místy [pokud je neprovozuje sám] uzavírá písemnou „Smlouvu zřízení veřejného místa zpětného odběru pro pneumatiky a automobilové baterie“ (uzavřenou ve smyslu § 12 odst. 1 zákona č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností).

Ve schématu 1 je graficky znázorněno zasmluvnění subjektů, které jsou zainteresovány ve fungování míst zpětného odběru.

[schéma 1]⁴⁹

⁴⁹ Vlastní zdroj - Kristina Gambová

Jak bylo již zmíněno, výrobce přímo uzavírá s provozovatelem místa zpětného odběru smlouvu ve smyslu § 12 odst. 1 zákona č. 542/2020 Sb. Tento právní úkon je velice důležitý z pohledu postavení výrobce vůči zákonu. I když výrobce nenaplní vlastními silami hustotu zasmluvněné sítě⁵⁰ a pomáhá si prostřednictvím poskytovatele,⁵¹ jeho napřímo zasmluvněná místa zpětného odběru vysvětlují, že výrobce neutváří pseudokolektivní systém. Tedy naplnění hustoty sítě míst zpětného odběru tímto způsobem, je čistě legitimní.

Smlouvu mezi výrobcem a jeho distributory [prodejci vozidel] uzavírají jako strany „Zřizovatel místa zpětného odběru“ za stranu výrobce a „Poskytovatel místa zpětného odběru“ za stranu distributora/ prodejce. Předmětem smlouvy je spolupráce smluvních stran v oblasti zpětného odběru vybraných výrobků s ukončenou životností v souladu s § 12 zák. č. 542/2020 Sb. Tato smlouva též sjednává vzájemné podmínky, za kterých mají být odebrané výrobky s ukončenou životností zřizovatelem odvezeny, a to případně i ve spolupráci s třetími osobami. Místem plnění je provozovna poskytovatele místa zpětného odběru. Poskytovatel provozuje místo zpětného odběru v místě své provozovny, a to v rámci své provozní doby, bez nároku na úplatu za tento odběr, bez ohledu na výrobní značku, bez ohledu na datum jejich uvedení na trh a bez vazby na koupi nového výrobku tak, jak je stanoveno v zákoně o výrobcích s ukončenou životností. Smlouva se uzavírá na dobu neurčitou, pokud smluvní strany souhlasí. Odměnou za poskytnutí místa je buď peněžitá částka, nebo úhrada odvozu výrobků s ukončenou životností nehledě na jeho přijaté množství v rámci kapacity místa, původ, značku a uvedení na trh.

Dále smlouva upravuje povinnosti smluvních stran ve smyslu, že poskytovatel se minimálně zavazuje:

1. Vykonávat zpětný v souladu s platnou právní úpravou.

⁵⁰ v každé obci s pověřeným obecním úřadem a v případě územně členěných statutárních měst a hlavního města Prahy v každém městském obvodu nebo městské části. Vyjádřeno v číslech se jedná o min 527 MZO

⁵¹ <https://www.glogistics.cz/>

2. Mít zveřejněnou informaci o zpětném odběru na veřejně dostupném a viditelném místě v souladu se zákonnými požadavky. Tyto požadavky mohou být kladeny zřizovatelem.
3. Poučit zaměstnance o povinnostech místa zpětném odběru.
4. Objednávat odvoz a předávat výrobky s ukončenou životností z místa zpětného odběru osobě kterou určí zřizovatel. Při odvozu provádí veškerou potřebnou součinnost.
5. Skladovat zpětně odebrané výrobky s ukončenou životností vhodným způsobem, a to až do jejich odvozu.
6. Předat zřizovateli kontaktní údaje na pověřenou osobu, která realizuje zprostředkování odvozu.

Zřizovatel se minimálně zavazuje:

1. Předat poskytovateli aktuální kontaktní údaje na osobu pověřenou k odvozu a zpracování vybraných výrobků s ukončenou životností.
2. Zajistit odvoz vybraných výrobků s ukončenou životností z provozovny poskytovatele, a to v pravidelných intervalech nebo na vyžádání při dovršení kapacity místa zpětného odběru.
3. Poskytnout poskytovateli na své náklady informační materiály, vzory značení, eventuelně označit místo zpětného odběru svojí navigací.

V „dalších ujednání“ smlouvy je vyhrazen prostor pro upřesnění otvírací doby, úhrad za poskytnutí místa, popis příloh s kontakty na pověřené osoby pro svoz a zpracování, závazek součinnosti k orgánu státní správy.

Zřizovatel neodpovídá za škody způsobené poskytovatelem. Pokud zřizovateli vznikne v důsledku porušení povinností poskytovatele škoda, zřizovatel má právo vzniklou škodu po druhé straně vymáhat. Zřizovatel vymáhá po poskytovateli veškeré škody na základě písemné výzvy.

Obchodní tajemství a Společná a závěrečná ustanovení jsou potom standartními atributy smlouvy a nemělo by smysl je detailně zmiňovat. Přílohy potom obsahují kontaktní informace na zpracovatele, popřípadě na pověřenou osobu pro svoz.

4.2 Smlouva mezi výrobcem a zpracovatelem

Do základního schématu potřebných smluvních vztahů patří i smlouva se zpracovatelem. V současnosti známe dva důvody, proč výrobci napřímo uzavírají smluvní vztah se zpracovatelem. Jedním důvodem je zajištění zpracování pro výrobky s ukončenou životností,⁵² které končí na místech zpětného odběru. Druhým důvodem je, zasmluvnit si takového zpracovatele, který je schopen zajistit zpracování, popřípadě sběr lithiových trakčních baterií.

Předmět smlouvy

Zhotovitel se podpisem smlouvy zavazuje zajišťovat objednavateli svoz odpadových pneumatik z míst zpětného odběru, jejich zpracování s materiálovým využitím, popřípadě jejich odstranění. Objednavatel se zavazuje zhotoviteli poskytnout nutnou součinnost ve věci zpětného odběru.

Povinnosti zhotovitele

Zajišťovat svoz odpadních pneumatik míst zpětného odběru podle smluvních podmínek. Svoz musí v místě zpětného odběru naplnit minimální kapacitu množství odpadních pneumatik tak, jak je ujednáno smlouvou. Zhotovitel zároveň pro objednavatele zajišťuje evidenci přijatých odpadních pneu ve smyslu jejich vážení a registrace. Zhotovitel zajišťuje zpracování odpadních pneumatik v souladu se zákonem o odpadech 541/2020 Sb.

Současné nastavení svozů zhotovitelem je prováděno z míst zpětného odběru prodejních/servisních míst Zadavatele a z míst zřízených pro objednavatele společností

⁵² V tomto případě se jedná o pneumatiky a olovené baterie.

Green Logistic.

Povinnosti objednavatele

Objednavatel pravidelně zhotoviteli poskytuje aktualizovaný seznam míst zpětného odběru, resp. míst, která jsou tvořena jeho partnery. Objednavatel záhy po skončení kalendářního roku zasílá zhotoviteli svůj podíl uvedených pneumatik na trh za tento kalendářní rok. Objednavatel má na vyžádání povinnost součinnosti ve věci kontrol orgánů státní zprávy institucemi a úřady.

Odměna

Odměnou je myšlena finanční částka, na které se dohodnou obě strany a představuje fyzickou výši, která odpovídá nákladům za svoz a zpracování odpadních pneumatik. Cenové podmínky většinou upravuje příloha smlouvy, která se může dodatkem změnit, pokud například zhotoviteli vzrostou náklady na provoz, nebo se zásadně změní okolnosti zpětného odběru.

Přílohy

- Rozhodnutí krajského úřadu (Odboru životního prostředí a zemědělství), „provozování zařízení na sběr, výkup a využití odpadů“, s udělením identifikačního čísla pro toto zařízení.
- Vzor sběrného listu - s náležitostmi pro potvrzení odebrání odpadových pneumatik z míst zpětného odběru zhotovitelem.
- Odměna - je přílohou stanovená cena za 1 tunu sběru a zpracování odpadních pneumatik, dále je uvedena minimální hmotnost sběru v daném kalendářním období.
- Seznam míst zpětného odběru - obsahuje specifikaci místa, Firmu, provozovnu a její kompletní adresu, identifikátor, GPS, a provozní dobu.
- Kontakt na dispečink zhotovitele - kontaktní údaje na zhotovitele a forma ohlášení potřeb svozu pneumatik z míst zpětného odběru.

- Seznam participujících zpracovatelů autovraků - objednavatel uvádí participující autovrakoviště jako své partnery a zahrnuje je tím do svých míst svozu, který hradí.

4.3 Principy tvorby smluv týkající se výrobků s ukončenou životností

Princip tvorby smluv týkající se vybraných výrobků s ukončenou životností mezi zpracovateli a výrobcí je v podstatě velmi podobný a jistě stojí za zmínění, že samotná smlouva není komplikovaná a ani dlouhá a upravuje jen ty podstatné požadavky plynoucí ze zákona č. 542/2020 Sb. a ze zákona č. 541/2020 Sb. Smlouva nese právní náležitosti obchodní smlouvy. Mnohostránkové ovšem mohou být její přílohy, které se mohou na základě ustanovení smlouvy měnit. Tímto se především zpracovatelé chrání před skokovými nárůsty nákladů, jakými jsou v současnosti nárůst pohonných hmot, zemního plynu nebo dopady COVID 19. Ti zpracovatelé, kteří si nepodmínili podobné flexibilní změny, ti doplňují své faktury o mimořádné navýšení nákladů třeba za dopravu. Jednou z příloh bývá jmenný seznam míst zpětného odběru provozovaného výrobcem [ty místa zpětného odběru, která má přímo zasmluvněna výrobce – prodejní místa, servisy]. Další přílohou bývají povolení, autorizace nebo notifikace vydané krajskými úřady, nebo přímo ministerstvem, pokud se jedná o výrobky, které nekončí u zpracovatele v ČR. To je případ Li-ion baterií, které se doposud nerecyklují v ČR a tuzemský zpracovatel je pouze odborně svezde, zajistí a následně přeshraničně převáží ke koncovému zpracovateli. Na takový vývoz musí být uděleno národní povolení a notifikace.⁵³ Navíc příloha zavazuje jak vnitrostátního dopravce, tak i toho přeshraničního k dodržení Evropské dohody o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí [Accord Dangereuses Route] ADR, kde se vyžaduje i součinnost místa zpětného odběru, popřípadě výrobce k vyplnění prohlášení ADR. Součástí je správné značení na výrobku, který slouží právě pro potřeby přepravy automobilové baterie spadající pod kód UN 3480.

⁵³ Pravidla vývozu odpadů dle nařízení EP a Rady 1013/2006 mezi vyvážejícím státem a státem dovozu.

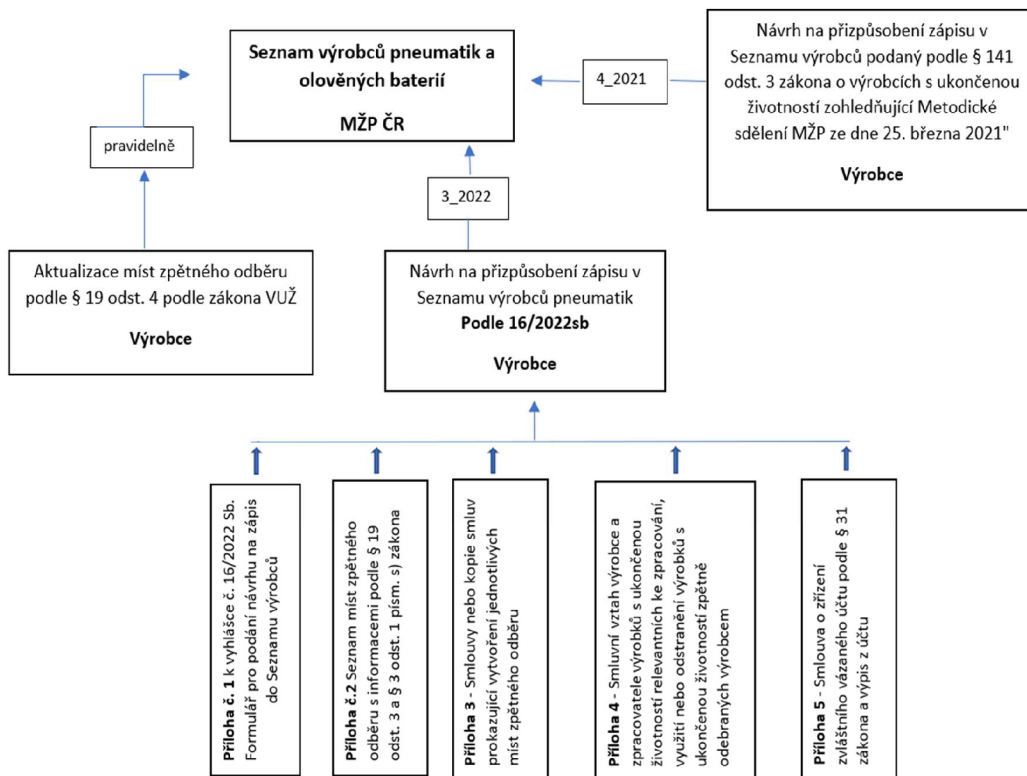
4.4 Zápis do seznamu výrobců pneumatik a baterií

Zápis do seznamu je pro výrobce/dovozce absolutně nevyhnutelným krokem. Počátkem platnosti zákona o výrobcích s ukončenou životností se výrobci automobilů přihlásili do seznamu výrobců a podali návrh na zápis podle § 21 tohoto zákona a pokud byl návrh oprávněný a obsahoval všechny náležitosti, Ministerstvo životního prostředí jej zapsalo podle § 22 do seznamu výrobců. Vyhláškou č. 16/2022 Sb. dochází k jednotlivým upřesněním a výrobci podávají žádosti na změnu zápisu do seznamu podle § 23 zákona o výrobcích s ukončenou životností.

Podání návrhu na zápis je možné dvěma způsoby, prvním z nich je fyzické předání na ministerstvu, a to buď v písemné podobě nebo na datových médiích. Druhou možností, jak podat návrh na zápis je elektronicky datovou schránkou.⁵⁴ Jak bylo zmíněno, na základě prováděcí vyhlášky č. 16/2022 Sb. došlo k nutnému doplnění a změnám.⁵⁵ Na schématu 2 se nachází chronologicky seřazený proces zápisu do seznamu výrobců tak, jak vyžaduje zákon a upřesňuje vyhláška.

⁵⁴ Podmínky a kontaktní informace na: https://www.mzp.cz/cz/podatelna_mzp_info

⁵⁵ Vyhláška č.16/2022 Sb., o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností, §1 odst. 1 písm. d, § 1 odst. 2

[schéma 2]⁵⁶

⁵⁶ Vlastní zdroj - Kristina Gambová

5 SRÁVNÍ TRESTÁNÍ A KONTROLNÍ MECHANIZMY

5.1 Správní trestání – obecný výklad

V úvodu výkladu této kapitoly je nezbytné nejprve stručně osvětlit právní teorii v oblasti správního trestání.

Trestání, jako obecný pojem, lze definovat jako rozhodování o vině a trestu za porušení zákona. Trestání se dále člení na soudní trestání a správní trestání. Trestná jednání se pak dělí na soudní delikty (trestné činy) a správní delikty.⁵⁷

Správní trestání, tedy rozhodování správních orgánů o vině a trestu za protiprávní jednání, je v českém právním řádu velmi široce uplatňováno. Objem rozsahu trestní pravomoci veřejné správy naznačuje značný počet zvláštních zákonů, které obsahují skutkové podstaty správních deliktů. V současné době téměř každý nově přijímaný zákon z oblasti správního práva zahrnuje též ustanovení o správních deliktech.⁵⁸

Postih protiprávního jednání v oblasti správního práva je svěřen do rukou správních orgánů, které hájí zájmy společnosti před pachateli takovýchto protiprávních jednání. V oblasti práva na ochranu životního prostředí, zastává správní trestání zvlášť důležitou roli. Trestní represe v oblasti životního prostředí více méně pokulhává, a to I přes to, že trestní zákoník obsahuje ve své zvláštní části trestné činy proti životnímu prostředí a aplikovatelná jsou I jiná ustanovení trestního zákoníku, jako např. trestný čin proti majetku, trestné činy obecně nebezpečné atd... Skutečnost, že v mnoha případech správní trestání substituuje trestněprávní sankce v oblasti životního prostředí naznačuje I skutečnost, že orgány ochrany životního prostředí udělují za porušení zákonných

⁵⁷ HENDRYCH D. a kol., *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C.H.Beck, 2016, s.293, ISBN.978-80-7400-624-1

⁵⁸ HENDRYCH D. a kol., *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C.H.Beck, 2016, s.294, ISBN.978-80-7400-624-1

povinností pokuty při horní hranici sazby spočívající v řádu stovek tisíc, resp. miliónů až desítek miliónů korun. Bez důsledného postihu vymáhání jeho plnění a bez uplatňování dalších forem postihu si lze stěží představit prosazování práva životního prostředí.

Výrazné změny doznala úprava správního trestání v souvislosti s přijetím nového zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, dále pak zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích a zákona č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích.

Přijetím zákona o výrobcích s ukončenou životností, který jako zvláštní zákon k přestupkovému zákonu upravuje přestupky právě pro oblast vybraných výrobků, došlo k uzavření kruhu právní úpravy přestupků týkající se vybraných výrobků. Zmíněný kruh pak dotvářejí zákony upravující pravomoci správních orgánů při výkonu státní správy na úseku předcházení vzniku odpadů z vybraných výrobků a nakládání s výrobky s ukončenou životností. Takovými zákony jsou, zákon č. 282/1991 Sb., České národní rady o České inspekci životního prostředí, zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, zákony upravující činnost celní správy a cel obecně atd.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich představuje kodex správního trestání, tj. obecnou úpravu, není tedy jen náhradou za dříve platný zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Tato nová právní úprava se vztahuje jak na přestupky “nepodnikajících” fyzických osob, tak i na správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob podle zák. č. 200/1990 Sb. o přestupcích.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, se do určité míry stal nástupcem zák. č. 200/1990 Sb. o přestupcích, kdy do něj byly přesunuty takové skutkové podstaty, které nebylo možné zařadit do zvláštního zákona, který upravuje odpovídající primární povinnost.

Zákon č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích. Tento zákon obsahuje 252 částí a novelizuje zejména sankční části zákonů v oblasti životního prostředí.

Zákon o výrobcích s ukončenou životností se problematice přestupků pro oblast vybraných výrobků věnuje ve své části IV. Přestupky a v části V. Výkon státní správy,

upravuje působnost a pravomoc správních orgánů při výkonu státní správy v oblasti výrobků s ukončenou životností.

Zákon č. 282/1991 Sb., České národní rady o České inspekci životního prostředí, zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci a zákony upravující činnost celní správy a cel obecně, pak obsahují legislativní úpravu provádění dohledu nad dodržováním povinností stanovených zákonem o výrobcích s ukončenou životností.

5.2 Přestupky

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (přestupkový zákon) definuje ve svém § 5 přestupek jako *“společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.”*⁵⁹

Definice přestupku tak, jak jí uvádí přestupkový zákon, vyjadřuje subsidiaritu ve vztahu k trestným činům. Tato zásada stanovuje, že jeden skutek nemůže být zároveň přestupkem a trestným činem. Je-li určitý čin klasifikován jako trestný čin, nejedná se o přestupek.

Přestupkový zákon ve svém § 1 definuje:

- *“podmínky odpovědnosti za přestupek,*
- *druhy správních trestů a ochranných opatření a zásady pro jejich ukládání,*
- *postup před zahájením řízení o přestupku,*
- *postup řízení o přestupku.”*⁶⁰

⁵⁹ www.mvcr.cz › soubor › zakon-c-250-2016-sb

⁶⁰ www.mvcr.cz › soubor › zakon-c-250-2016-sb

Zároveň však platí, že pokud zvláštní zákon na úseku životního prostředí stanoví jinak, má podle zásady “lex specialis derogat legi generali”, jeho aplikace přednost před přestupkovým zákonem.

Zvláštní zákony upravující problematiku životního prostředí definují skutkové podstaty přestupků spočívajících v porušení primárních povinností těchto zákonů a zároveň ukládají za tyto přestupky pokuty, popřípadě jiné druhy správních trestů či ochranných opatření.

Zákon o výrobcích s ukončenou životností ve své části IV. obsahuje skutkové podstaty přestupků v oblasti vybraných výrobků. Zákon systematizuje přestupky podle subjektů, které mohou danou skutkovou podstatu přestupku spáchat. V § 121 definuje přestupky fyzických osob, v § 122 uvádí přestupky výrobce, § 123 obsahuje přestupky posledního prodejce, §124 vymezuje přestupky provozovatele kolektivního systému, §125 je souhrnným paragrafem pro další přestupky právnických a podnikajících fyzických osob a konečně v § 126 jsou shrnuta společná ustanovení k přestupkům.⁶¹ Přestupků se samozřejmě týká I následující V. část zákona, která upravuje výkon kontroly správních orgánů v oblasti zájmu tohoto zákona.

5.2.1 Subjekty přestupku

Tématu subjektů přestupku se přestupkový zákon věnuje na obecné úrovni a to tak, že rozlišuje jednak obecný subjekt přestupku, kdy pachatelem takového přestupku může být fyzická osoba, právnická osoba a podnikající fyzická osoba. Vedle tohoto obecného subjektu uvádí přestupkový zákon I tzv. zvláštní subjekt přestupku. Některé přestupky vyžadují to, aby pachatel, který jej páchá byl obdařen určitou zvláštní vlastností, způsobilostí nebo měl určité konkrétní postavení. Taková skutečnost pak musí být vydefinována v návěti dané skutkové podstaty.

⁶¹ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností

V souvislosti s výše uvedeným je takovým zvláštním subjektem v zákoně o výrobcích s ukončenou životností například provozovatel kolektivního systému nebo poslední prodejce.

Jak již bylo výše uvedeno, pachatelem přestupku může být jednak fyzická osoba, právnická osoby a, nebo podnikající fyzická osoba. Fyzická osoba se stává pachatelem přestupku, v okamžiku, kdy svým zaviněným jednáním naplní znaky skutkové podstaty přestupku. Pachatelem takového přestupku může být jen deliktně způsobilá příčetná osoba. Zákon o výrobcích s ukončenou životností upravuje přestupky fyzických osob ve svém § 121. Nejtypičtějším a také nejčastějším druhem přestupku fyzické osoby v souvislosti s tímto zákonem je to, že se tato osoba zbaví výrobku s ukončenou životností v rozporu s tímto zákonem. Zvláštní skutkovou podstatou jsou pak přestupky týkající se neoprávněného nakládání s vozidly s ukončenou životností.⁶²

Pachatelem přestupku může být i právnická osoba, kdy je odpovědnost za spáchání přestupku vázána na vznik a zánik takové právnické osoby. Právnické osoby, jako umělé entity, nemohou jednat jiným způsobem, než prostřednictvím fyzických osob. Přestupkový zákon přinesl, pro účely správního trestání, obecnou úpravu tzv. přičitatelnosti jednání fyzických osob. Tato přičitatelnost spočívá na principu, že se pachatelem přestupku stává právnická osoba v případě, že k přestupku došlo jednáním fyzické osoby, jejíž jednání lze v souvislosti s odpovědností právnické osoby považovat za přičitatelné právnické osobě a která při svém jednání porušila povinnost uloženou právnické osobě. Za takovou osobu je přestupkovým zákonem považován například statutární orgán nebo jeho člen, jiný orgán právnické osoby nebo jeho člen nebo fyzická osoba, která plní úkoly právnické osoby.

Zákon o výrobcích s ukončenou životností upravuje přestupky právnických osob v § 122 - § 125, kdy hovoří o přestupcích výrobce, prodejce a provozovatele kolektivního systému. Zákon obsahuje značný počet povinností, které jsou subjekty povinné dodržovat, z důvodu toho, že je nutné plnění těchto povinností vynucovat, obsahuje zákon stejně obsáhlý počet skutkových podstat.

⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, Systém ASPI

V § 122 jsou obsaženy skutkové podstaty přestupků, kterých se může dopustit výrobce, jedná se například o skutkovou podstatu označování vybraných výrobků nebo o skutkovou podstatu informování konečných uživatelů.⁶³

V § 124 jsou stanoveny skutkové podstaty přestupků, kterých se může dopustit provozovatel kolektivního systému, jako příklad takové skutkové podstaty lze uvést porušení povinnosti zajišťovat kolektivní plnění povinností výrobců, se kterými uzavřel smlouvu o kolektivním plnění.⁶⁴

Posledním druhem pachatele je podle přestupkového zákona podnikající fyzická osoba. Ustanovení přestupkového zákona jsou v případě takového pachatele přestupku velmi stručná, protože na jedné straně navazují na obecnou úpravu a na druhé straně na úpravu odpovědnosti právnických osob. Zákon o výrobcích s ukončenou životností přijal podobný přístup k úpravě přestupků jako přestupkový zákon. Přestupkům podnikajících fyzických osob se věnuje pouze v jednom ustanovení, a to ještě společně s dílčí úpravou přestupků právnických osob. Některé skutkové podstaty ze zmíněného ustanovení se dokonce shodují s některými ustanoveními týkající se přestupků fyzických osob.

5.2.2 Kontrolní orgány

Obecným kontrolním orgánem, kterému byla podle zákona o výrobcích s ukončenou životností svěřena působnost kontrolovat dodržování ustanovení tohoto zákona je Česká inspekce životního prostředí s dílčí působností ve stanovených případech svěřených České obchodní inspekci. České obchodní inspekci byla zákonem svěřena působnost provádět kontrolu zejména v otázkách: *“odděleného uvádění nákladů na zpětný odběr a nakládání s výrobky s ukončenou životností, kontrolu povinností posledních prodejců stanovených pro zpětný odběr výrobků s ukončenou životností*

⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, Systém ASPI

⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, Systém ASPI

a informování konečných uživatelů, atd.”⁶⁵ Aby nedocházelo k překrývání kontrolních působností těchto inspekcí, stanoví zákon pravidlo, které stanovuje, že Česká inspekce životního prostředí není příslušná ke kontrole v pouze v těch případech, kdy je příslušná působnost České obchodní inspekce s výjimkou případů, kdy jsou příslušné obě inspekce.⁶⁶

Výrobky s ukončenou životností jsou samozřejmě předmětem přeshraničního obchodu, popřípadě jsou předmětem přepravy či dovozu přes či do České republiky. V tomto případě je zákonem svěřena kontrolní působnost nad dodržováním povinností vyplývajících ze zákona celním úřadům. Celní úřady kontrolují plnění stanovených zákonných požadavků v souvislosti s dovozem vybraných výrobků do České republiky a v souvislosti s přeshraniční přepravou použitých elektrozařízení a pneumatik. Při provádění kontrolní činnosti, spolupracují celní úřady s Českou inspekcí životního prostředí, kdy dochází k doplňování pravomocí tam, kde se druhému orgánu nedostává. Typickým příkladem může být situace, kdy dojde k zastavení vozidla za účelem provedení kontroly. Vozidlo může zastavit pouze celní úřad, Česká inspekce životního prostředí k tomu není oprávněna, na druhou stranu inspekce poskytne odbornou pomoc, která je pro celní úřady nad rámec jejich možností.⁶⁷

Dalším správním orgánem provádějícím kontrolu ohledně výrobků s ukončenou životností je krajský úřad. Krajský úřad provádí kontrolu v oblasti sběru a zpracování vozidel s ukončenou životností. Jeho oprávnění v této problematice vyplývá ze skutečnosti, že provozování zařízení určeného k odběru takových vozidel podléhá povolení právě krajského úřadu.

⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, Systém ASPI, §130 a §131

⁶⁶ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 130

⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, Systém ASPI, § 132

5.2.3 Správní tresty

Právní úprava správního trestání staví za zásadě, že uložení správního trestu je v diskreci správního orgánu. Správní orgán tedy může za prokázaný přestupek uložit jednak pokutu, ale také napomenutí anebo od uložení správního trestu upustit. Přestupkový zákon nahradil pojem sankce za “správní trest” a to z toho důvodu, aby byl zdůrazněn trestní charakter takového právního následku spáchání přestupku.⁶⁸

Od správních trestů je zapotřebí odlišovat jiné správní sankce netrestního charakteru. Takovými sankcemi jsou “opatření k nápravě závadného stavu nebo omezení, zastavení či zákazy škodlivé nebo ohrožující činnosti.”⁶⁹ Tato opatření jsou v oblasti životního prostředí správní kontrolou hojně využívána. Jejich účelem není trest, ale náprava závadného stavu. Opatření k nápravě je možné uložit výhradně jen tomu, kdo závadný stav způsobil svým protiprávním chováním. Takové opatření lze uložit jako výlučný postih anebo vedle správního trestu.

Nástrojem bezprostřední nápravy a prevence způsobení újmy na životním prostředí se příslušným orgánům stávají omezení, zastavení, zákaz I jen potencionálně škodlivé činnosti, provozu nebo výroby. Tento postih nelze zaměřovat se správním trestem zákazu činnosti.

Druhy správních trestů:

- pokuta – je základním druhem správního trestu. Přestupkový zákon předpokládá, že zvláštní zákony obsahují jak skutkové podstaty takových přestupků, tak I vyšší pokuty za jejich spáchání. Různé zvláštní zákony využívají různé způsoby stanovení výše pokut, kdy v případě opakovaného páchaní přestupků nebo v případě spáchání přestupku za určitých kvalifikovaných okolností, dochází ke zdvojnásobení pokuty.

⁶⁸ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 72–73, ISBN 978-807400-687-5

⁶⁹ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 73, ISBN 978-807400-687-5

Horní hranice pokuty má přímý vliv na délku promlčecí doby. Při ukládání pokuty, musí správní orgán nejen bezpečně zajistit prokázání skutku a jeho právní kvalifikaci, ale musí i dostatečně jasně odůvodnit i výši pokuty, kterou za spáchání daného skutku uložil.

- napomenutí – je nejmírnějším druhem správního trestu, který lze uložit jakémukoli pachateli za spáchání jakéhokoliv přestupku, neuplatní se jen v případě, že je ve zvláštním zákoně požadován postih tvrdšího charakteru. Principem napomenutí je morální odsouzení pachatele za spáchaný přestupek a u pachatele výhradně vyvolává povinnost ho strpět. Napomenutí spočívá v tom, že je pachatel přestupku upozorněn na důsledky svého protiprávního jednání a příslušný orgán mu sdělí, jaké důsledky mu hrozí v případě, že by se v budoucnu dopouštěl podobného jednání.
- zákaz činnosti – tato forma správní sankce se v oblasti životního prostředí neuplatňuje, nicméně pro komplexnost výkladu lze o tomto správním trestu zmínit, že zákaz činnosti lze uložit jen tehdy, je-li to zákonem výslovně stanoveno a jen na dobu v zákoně stanovenou.
- propadnutí věci nebo náhradní hodnoty – tento správní trest lze uložit, za předpokladu splnění podmínek stanovených v přestupkovém zákoně, za spáchání jakéhokoliv přestupku, a to bez toho, aniž by byl takový trest stanoven ve zvláštním zákoně. Důležité je zmínit, že propadnutí věci nebo náhradní hodnoty lze uložit výhradně jen pachateli, který je vlastníkem předmětné věci či hodnoty.
- zveřejnění rozhodnutí o přestupku – ani tento trest se v oblasti životního prostředí neuplatňuje. Jde o poměrně nový správní trest, který lze uložit právnické osobě a podnikající fyzické osobě za spáchání přestupku.⁷⁰

⁷⁰ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 72–83., ISBN 978-807400-687-5

5.2.4 Ochranná opatření

Na začátek výkladu o ochranných opatření je nezbytné zdůraznit, že ochranná opatření nejsou správními tresty, I když pachatel, kterému bylo takové opatření uloženo, jej subjektivně jako trest pociťovat může. Ochranná opatření stojí na principu prevence před pácháním deliktní činnosti. Jeho účelem je předcházet či zamezit pachateli do budoucna takovou škodlivou činnost provádět. Újma, kterou uložením ochranného opatření může pachatel pociťovat tedy není přímým účelem těchto opatření, nýbrž je důsledkem při zajišťování prevence ochrany životního prostředí.

Přestupkový zákon upravuje dva druhy ochranných opatření:

- omezující opatření – takové opatření lze uložit jen fyzické osobě a spočívá v zákazu vstupu na veřejně přístupná místa nebo na místa, kde se konají sportovní, kulturní či podobné akce. Tento druh opatření se v oblasti ochrany životního prostředí nepoužívá,
- zabránění věci nebo náhradní hodnoty – toto ochranné opatření, na rozdíl od omezujícího opatření, lze uložit za spáchání jakéhokoliv přestupku, a tudíž bez ohledu na to, zda zvláštní zákon uložení takového opatření umožňuje. Jde o subsidiární opatření k správnímu trestu propadnutí věci. Toto opatření spočívá na principu, aby věc, kterou byl spáchán přestupek nemohla být již nadále použita při páchání další takové závadné činnosti.

Zákon o výrobcích s ukončenou životností upravuje ve svých § 121 až §125 jednotlivé skutkové podstaty přestupků a zároveň uvádí I sankce, které za spáchání takových přestupků stanoví. Sankce jsou diferencované s ohledem na závažnost takových přestupků. Ohledně intenzity konkrétní sankce se uplatňuje předpoklad, že právnické osoby a podnikající fyzické osoby se dopouštějí porušení svých povinností podle tohoto zákona většinou v souvislosti s výkonem svého podnikání, je zde tedy předpoklad vyšší míry povědomí o povinnostech daných osob z čehož vyplývá I zakotvení přísnějšího rozpětí pokuty. Z daného tedy vyplývá předpoklad spočívající v tom, že porušení povinností podle tohoto zákona právnickými osobami nebo podnikajícími fyzickými

osobami je zákonem považováno za typově závažnější než porušení shodných povinností nepodnikajícími fyzickými osobami.⁷¹

Vyšší intenzita sankcí se tedy odvíjí jednak od výše zmíněného principu povědomí o povinnostech a jednak od míry závažnosti následků, které takové protizákonné jednání může zanechat na životním prostředí. Zákon za nejzávažnější protiprávní jednání považuje porušování povinností v souvislosti s provozováním kolektivního systému, kdy může být uložena pokuta až do výše 10 000 000 Kč. Jako příklad skutkové podstaty, za jejíž porušení může být uložena takto vysoká pokuta je *“Provozovatel kolektivního systému se dopustí přestupku tím, že v rozporu s § 40 vykonává činnost, která nesmí být předmětem činnosti provozovatele kolektivního systému.”*⁷²

Naopak za typově méně závažné porušení zákonných ustanovení považuje tento zákon přestupky páchané fyzickými osobami. Za spáchání přestupků nepodnikajícími fyzickými osobami lze podle tohoto zákona uložit sankci ve výši 100 000 Kč. Příkladem takové skutkové podstaty může být: *“Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že se zbaví výrobku s ukončenou životností v rozporu s § 4.”*⁷³

5.2.5 Povaha a závažnost přestupku

“Podle § 38 přestupkového zákona je povaha a závažnost přestupku dána zejména:

- významem právem chráněného zájmu, který byl přestupkem ohrožen nebo porušen,*
- významem a rozsahem následku přestupku,*
- způsobem spáchání přestupku,*

⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, Systém ASPI

⁷² Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 124

⁷³ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, § 121

- *okolnostmi spáchání přestupku,*
- *u fyzické osoby též druhem a mírou jejího zavinění,*
- *délkou doby, po kterou trvalo protiprávní jednání pachatele,*
- *počtem jednotlivých dílčích útoků.*”⁷⁴

V oblasti práva na ochranu životního prostředí je pak předmětem ochrany životní prostředí jako celek, resp. jednotlivé dílčí články životního prostředí (vzduch, voda, ...)

Přestupkový zákon zavádí I institut tzv. upuštění od uložení správního trestu. Jde o institut, kdy zákonodárce předpokládá, že již samotné projednávání věci v přestupkovém řízení plní účel správního trestu, a tudíž není nutné přistoupit k uložení takového trestu.

5.2.6 Postupy před zahájením řízení

Postupy před zahájením řízení upravuje přestupkový zákon. V oblasti životního prostředí je pro praxi orgánů velmi podstatným pomocníkem výkon kontroly, a to podle kontrolního řádu. Důležitost této kontroly potvrzuje přestupkový zákon ve svém § 81, kde stanoví, že skutečnosti zjištěné při kontrole, mohou být jediným podkladem pro rozhodnutí o spáchání přestupku.⁷⁵

Kontrola je legislativně upravena v zákoně č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Pro provedení kontroly není nezbytnou podmínkou podezření na porušování zákonných povinností, ačkoli právě v oblasti životního prostředí je právě podezření často impulsem pro provedení kontroly. V praxi je v oblasti životního prostředí velmi často kontrola používána, a to z důvodu, že v okamžiku zahájení kontroly nabývají kontrolovaní a kontrolující řadu práv a povinností, kterými jsou obě strany vázáni.

⁷⁴ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 84., ISBN 978-807400-687-5

⁷⁵ Zákon č. 259/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, § 81

Kontrolující subjekt má od zahájení kontroly například právo vstupu na pozemky kontrolované osoby, může vstupovat do staveb, má právo vyžádat si podklady atd. Všechna tato práva pak usnadňují kontrolujícímu subjektu shromáždit potřebné podklady které mohou podložit kontrolní zjištění. Druhým důležitým důvodem pro zahájení procesu kontroly je skutečnost, že protokol, který je pořizován v průběhu kontroly, je judikaturou uznán jako podklad pro navazující správní řízení.⁷⁶

Zákon o kontrole ve svém § 81 pak uvádí, že *“nejdůležitější částí protokolu o kontrole je: kontrolní zjištění, obsahující zjištěný stav věci s uvedením nedostatků a označení právních předpisů, které byly porušeny, včetně uvedení podkladů, z kterých tato kontrolní zjištění vycházejí.”*⁷⁷

5.2.7 Správní orgány příslušné k projednání přestupků

Věcnou příslušnost správních orgánů příslušných k vedení řízení o přestupku stanovují zvláštní zákony, které upravují skutkovou podstatu, které se správní řízení týká. V oblasti životního prostředí je pravomoc svěřena do rukou obecních úřadů, obecních úřadů s rozšířenou působností a krajským úřadům. Podle zvláštních zákonů, pak vykonávají věcnou působnost v této oblasti i další správní orgány, kterým jejich působnost vymezují jednotlivé složkové zákony. Takovými správními orgány jsou v případě zákona o výrobcích s ukončenou životností, Česká inspekce životního prostředí a Česká obchodní inspekce.

Česká inspekce životního prostředí vystupuje jako zvláštní orgán státní správy, který je pověřený výkonem správního dozoru v oblasti životního prostředí. V některých zvláštních zákonech je působnost inspekce založena výlučně a v některých je založena souběžně s jinými správními orgány, např. obecní řady s rozšířenou působností. Zákon o výrobcích s ukončenou životností zakládá působnost České inspekce životního

⁷⁶ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 124, ISBN 978-807400-687-5

⁷⁷ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 125, ISBN 978-807400-687-5

prostředí a České obchodní inspekce jako správních orgánů příslušných k projednání přestupků právnických a podnikajících fyzických osob jako orgánů první instance. Rozdělení kompetencí v mezi tyto dvě inspekce odpovídá vymezení jejich kontrolních pravomocí, které vymezuje zákon o výrobcích s ukončenou životností n následujících ustanovení § 127 - § 135.⁷⁸

Správním orgánem příslušným projednávat přestupky fyzických osob na úseku výrobků s ukončenou životností v prvním stupni je obecní úřad s rozšířenou působností.

Ohledně místní příslušnosti k řízení o přestupku, platí obvykle pravidlo, že místně příslušný je ten orgán, v jehož správním obvodu byl přestupek spáchán. V dalších ustanoveních přestupkového zákona jsou stanovena pomocná kritéria pro určování místní příslušnosti týkající se přestupků spáchaných v cizině, nebo přestupků spáchaných tzv. distančně, tj., tak, že místo spáchání přestupku nelze jednoznačně určit.

5.2.8 Zahájení řízení o přestupku

Zahájení řízení o přestupku zásadně vychází ze zásady legality a oficiality. Zásada oficiality znamená: *“že správní orgán má právo a povinnost zahájit řízení o přestupku, jakmile nastane skutečnost předvídaná zákonem, bez ohledu na to, jak ji zjistí”*⁷⁹ Zásada legality znamená, *“že správní orgán je povinen stíhat všechny přestupky, o nichž se dozví.”*⁸⁰

⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, Systém ASPI

⁷⁹ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 144, ISBN 978-807400-687-5

⁸⁰ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 144, ISBN 978-807400-687-5

5.2.9 Účastníci řízení

Účastníci řízení jsou stanoveny v přestupkovém zákoně a jsou jimi: obviněný, poškozený (v té části řízení, která se týká jím uplatňovaného nároku na náhradu škody), vlastník věci, která je nebo může být zabavena (v té části řízení, která se týká zabránění věci nebo náhradní hodnoty).⁸¹

5.2.10 Průběh řízení

Přestupkový zákon upravuje pouze specifika, která vyplývají z toho, že jde o řízení o trestním obvinění ve smyslu čl. EÚLP, v ostatním platí obecná úprava obsažená ve správním řádu.⁸²

Jednou z důležitých změn, kterou přinesl přestupkový zákon je zrušení obligatornosti ústního jednání, kdy Správní řád ve svém § 49 uvádí, že ústní jednání bude nařízeno jen v případě, že tak stanoví zákon, anebo v případě, kdy se ústní jednání stává nezbytností pro splnění účelu řízení a uplatnění práv účastníků.⁸³

5.2.11 Podklady pro vydání rozhodnutí

Přestupkový zákon, pokud jde o dokazování, tak upravuje pouze specifický důkazní prostředek, který spočívá ve výsledku obviněného, v ostatním pak platí právní úprava Správního řádu. Vedle zmíněného specifického důkazního prostředku upravuje přestupkový zákon ve svém § 81 I použitelnost skutečností zjištěných při provádění

⁸¹ Zákon č. 259/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

⁸² JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 152, ISBN 978-807400-687-5

⁸³ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

kontroly, jako jediného podkladu rozhodnutí o přestupku v řízení navazujícím na průběh kontroly.

V tomto okamžiku nelze nezmínit zásadu materiální pravdy – tato zásada spočívá v povinnosti zjistit stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Ve své nejryzejší podobě dopadá na veškerou činnost správních orgánů.

5.2.12 Dokazování

Správní řád obsahuje důkaz listinou, ohledáním, svědeckou výpovědí a znaleckým posudkem. Vedle těchto, se orgány životního prostředí mohou setkat například *“s obrazovými či zvukovými záznamy včetně záznamů ze soukromých a veřejných kamerových systémů, či utajeně pořízených nahrávek.”*⁸⁴ Důkaz listinou je ve Správním řádu upraven v §53, kdy hovoří o tom, že správní orgán může usnesením uložit tomu, *“kdo má listinu potřebnou k provedení důkazu, aby ji předložil.”*⁸⁵

5.2.13 Rozhodnutí o přestupku

Správní orgán v průběhu celého řízení, zkoumá z moci úřední, zda se v projednávaném případě nenacházejí důvody pro zastavení řízení. Pokud správní orgán takové důvody nenalezne a spáchání přestupku je bez důvodných pochybností obviněnému prokázáno, vydá správní orgán o přestupku rozhodnutí, ve kterém shledá obviněného vinným ze spáchání předmětného přestupku.⁸⁶

⁸⁴ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 163, ISBN 978-807400-687-5

⁸⁵ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 165, ISBN 978-807400-687-5

⁸⁶ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 196, ISBN 978-807400-687-5

Správní orgán může o přestupk

u rozhodnout příkazem. Příkazní řízení o přestupku má podobu zkráceného řízení, které směřuje k vydání příkazu. Příkaz pak obsahuje výrok o vině a o správním trestu. Trestem v tomto případě může být napomenutí, pokuta, zákaz činnosti, nebo propadnutí věci nebo náhradní hodnoty. Příkaz je písemnou formou zvláštního typu rozhodnutí. Příkaz může správní orgán vydat v okamžiku, kdy nemá pochybnosti a skutková zjištění, ke kterým došel v průběhu řízení, považuje za dostatečná. Opravným prostředkem v případě vydání příkazu je odpor. Ten se podává orgánu, který příkaz vydal a má za následek zrušení příkazu. Podáním odporu se příkaz ruší a orgán pokračuje v přestupkovém řízení.⁸⁷

Zvláštní formou příkazu je příkaz na místě. K příkazu na místě může dojít pouze za přítomnosti účastníka a jako správní trest lze uložit jen pokuta. Jde o rychlý a ekonomicky efektivní způsob řešení méně závažných přestupků, který je poměrně často využíván v praxi orgánů životního prostředí. Předpokladem použití příkazu na místě je to, že obviněný se zjištěním stavu souhlasí. Z tohoto důvodu není proti příkazu na místě přípustný řádný opravný prostředek a nelze proti němu podat odpor.⁸⁸ Jedinou obranou je žádost o přezkumné řízení ve smyslu § 101 přestupkového zákona, na což ale není právní nárok.

5.2.14 Odvolací řízení

Pro rozhodování o přestupku platí zásada dvojinstančního řízení. Odvolací řízení o přestupku se až na určité modifikace použije ustanovení správního řádu. Proti rozhodnutí o přestupku, ve kterém byl obviněný uznán vinným, se může obviněný odvolat. Odvolání může směřovat jak proti celému rozhodnutí, tak i proti jednotlivým dílčím výrokům. V oblasti životního prostředí dochází poměrně často k tomu, že se

⁸⁷ Iurid_66_2_0121.pdf (karolinum.cz)

⁸⁸ Iurid_66_2_0121.pdf (karolinum.cz)

obviněný odvolává jen proti dílčímu rozhodnutí týkajícího se uložení správního trestu, často pak směřuje odvolání jen proti výši uložené pokuty.

Odvolání se podává u správního orgánu, který rozhodnutí vydal, tedy u správní orgánu prvního stupně. Správní orgán zkoumá, zda nebylo odvolání podáno opožděně nebo zda je odvolání nepřipustné. Pokud správní orgán shledá všechny povinnosti splněné, může správní orgán prvního stupně své rozhodnutí zrušit nebo změnit, ale pouze za předpokladu, že odvolání vyhoví v celém rozsahu. Takové rozhodnutí v autoremeduře je rozhodnutím prvoinstančním a lze proti němu podat odvolání. Pokud správní orgán neuplatní tento autoremedurní postup, předá věc odvolacímu orgánu a to v 30-ti denní lhůtě. Odvolací orgán odvolání projedná a v případě, že je napadené rozhodnutí v rozporu s právními předpisy nebo že je nesprávné, rozhodne tak, že buď napadené rozhodnutí zruší a řízení zastaví, nebo napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí orgánu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, popřípadě napadené rozhodnutí zruší.⁸⁹

5.2.15 Přezkumné řízení

Přestupkový zákon obsahuje ve svém § 100 zvláštní ustanovení o přezkumném řízení. Ustanovení o přezkumném řízení obsahuje “*zvláštní důvod pro zrušení rozhodnutí, které představuje překážku věci pravomocně rozhodnuté pro vedení trestního řízení v téže věci.*”⁹⁰ Zákon stanoví pro zahájení přezkumného řízení delší lhůtu. Tato lhůta je zákonem stanovena na 3 roky od právní moci předmětného rozhodnutí.

⁸⁹ JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 207 – 210. ISBN 978-807400-687-5

⁹⁰ <https://www.mvcr.cz>, Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (3. doplněná verze, aktualizovaná ke dni 1. února 2022)

ZÁVĚR

Negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí jsou v současné době už nepřehlédnutelné a ochrana životního prostředí se v důsledku toho konečně dostává do popředí zájmů naší společnosti.

Velká řada právních předpisů, ať již mezinárodních, evropských nebo vnitrostátních, řeší problematiku ochrany životního prostředí. Jedním z mnoha takových zákonů, který má tu moc, pozitivně ovlivnit dopad lidské činnosti na životní prostředí je právě zákon o vybraných výrobcích s ukončenou životností. Tento zákon a k němu přijatá vyhláška o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností jistě posunou ochranu životního prostředí zase o krok dále. Tato právní úprava přinutí výrobce, aby za výrobky, které jsou předmětem jeho podnikání převzal odpovědnost i po skončení jejich životnosti. Výrobce je potom ekonomicky motivován k tomu, aby při výrobě a výběru technologií na výrobu daného výrobku vážil následné náklady na recyklaci nebo znovuvyužití daného výrobku. Pro výrobce je potom ekonomicky výhodný takový výrobek, který bude v co největší možné míře recyklovatelný nebo znovupoužitelný pro další účely zpracování. V okamžiku, kdy výrobce takové technologie a materiály nepoužije, může se mu prodražit následná manipulace s výrobkem po ukončení jeho životnosti. Tyto náklady se připisují k celkové ceně za výrobek a ten tím logicky podraží. Cena se pro koncového uživatele stává být nevýhodnou, až koupí takového výrobku přehodnotí.

Cílem této práce bylo vymezení důvodů pro přijetí zákona o výrobcích s ukončenou životností a popsat předmět jeho právní úpravy. Aby bylo dosaženo tohoto cíle v přehledné formě, byla práce koncipována do pěti hlavních kapitol. Každá kapitola se věnovala dílčí otázce, která je předmětem zákonné úpravy tohoto zákona. Přijetí nové prováděcí vyhlášky k zákonu o výrobcích s ukončenou životností se opět možnost realizace zákonných povinností stala přehlednější a realizovatelnější, což je obrovským posunem v před.

V závěru této práce je potřeba říct, že automobilový průmysl je stále společností vnímán jako jeden z hlavních znečišťovatelů životního prostředí a je třeba ocenit cestu,

kterou tento průmysl již ušel směrem k ochraně životního prostředí. Není důležité, že jsou výrobci automobilů tlačeni k úpravě svých výrobních technologií a materiálů právními předpisy. Rozhodující je to, že uvedená opatření fungují a tato oblast průmyslu se začíná rychle měnit směrem k obnově životního prostředí, ve kterém chceme všichni žít a vychovávat své děti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

HENDRYCH D. a kol., *Správní právo*. Obecná část. 9. vydání. Praha: C.H.Beck, 2016.
ISBN.978-80-7400-624-1

JANČÁŘOVÁ, I., *Právo životního prostředí: obecná část*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2016. SBN 978-80-210-8366-0

JELÍNKOVÁ, J., HAVELKOVÁ, S. *Přestupky v praxi orgánů ochrany životního prostředí*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018. ISBN 978-807400-687-5

Důvodová zpráva k zákonu č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, - LIT286964CZ, Systém ASPI

Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí [Accord Dangereuses Route]

Nařízení vlády č. 481/2012 Sb., nařízení vlády o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních

Pravidla vývozu odpadů dle nařízení EP a Rady 1013/2006 mezi vyvázejícím státem a státem dovozu.

Směrnice 2000/53/ES

Směrnice 2006/66/ES

Tisková zpráva 2021 spol. ECOBAT s.r.o.

Vyhláška č. 343/2014 Sb., o registraci vozidel

Vyhláška č.16/2022 Sb., o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností

Zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti výrobků)

Zákon č. 17/1992 Sb., o ochraně životního prostředí

Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů,

Zákon č. 259/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností

Zákon č. 90/2016 Sb., o posuzování shody stanovených výrobků při jejich dodávání na trh

Seznam použitých internetových zdrojů

[https://portal.sda-cia.cz/./](https://portal.sda-cia.cz/)

<https://www.ecobat.cz/>

<https://www.eltma.cz/>

<https://www.glogistics.cz/>

<https://www.glogistics.cz/?msclkid=de28ede9c7bf11eca2ea3e7e046ee59d>

<https://www.mvcr.cz>, Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (3. doplněná verze, aktualizovaná ke dni 1. února 2022)

https://www.mzp.cz/cz/povinnosti_vyrobcu_metodika

<https://www.rema.cloud/rema-battery>

Iurid_66_2_0121.pdf (karolinum.cz)

[ma_KORN9TFFAHWW \(caoh.cz\)](#)

Materiál-Portál Aplikace ODok

[542/2020 Sb. - Zákon o výrobcích s ukončenou životností | Esipa.cz](#)

Materiál-Portál, Aplikace Odok, Vyhláška o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností č. 22/2022 Sb.

[www.mvcr.cz](#) › soubor › zakon-c-250-2016-sb

Zpětný odběr výrobků-Ministerstvo životního prostředí (mzp.cz)

IBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kristina Gambová

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: kombinovaná forma studia

Název práce: Povinnosti výrobců automobilů vyplývající ze zákona o výrobcích s ukončenou životností

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 53

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 19

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 13

Vedoucí práce: Doc. JUDr. et Mgr. Jan Brázda, Ph.D., LL.M